

Samma Utskotts Utlåtande N:o 24, i anledning af väckt motion om ändring af gällande stadganden rörande verkställighet af Konungens Befallningshafvandes och underrätts utslag;

Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts (N:o 1) Utlåtanden:

N:o 3 (i samlingen N:o 37), med anledning af Herr Lars Perssons motion, N:o 217, angående förändring af 3 § i Kongl. Maj:ts nådiga Stadga rörande folkundervisningen i riket af den 18 Juni 1842, i fråga om kostnader för anskaffande och underhåll af skollokaler; samt

N:o 4 (i samlingen N:o 38), med anledning af Herr Per Nilssons motion, N:o 32, om tillägg i 6 § 1 mom. af Kongl. Stadgan angående folkundervisningen i riket af den 18 Juni 1842.

Sammanträdet afslutades kl. $\frac{1}{4}$ 11 e. m.

In fidem
H. Husberg.

Lördagen den 4 April.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Protokollen för den 26 och den 28 Mars äfvensom de protokollsutdrag för den 1 April, som icke redan justerats, blefvo nu för justering upplästa och godkända.

§ 2.

Sedan Riksdagens båda Kamrar förehaft och godkänt de uti Banko-Utskottets Memorial N:o 11 och Stats-Utskottets Memorial N:is 44 och 45 föreslagna voteringspropositioner rörande åtskilliga frågor, deruti Kamrarne fattat stridiga beslut, samt vidare denna dag blifvit bestämd för omröstning öfver de olika besluten, så företogos nu, på sätt och med den utgång här nedan närmare förmåles, dessa omröstningar enligt följande voterings-propositioner:

Första voteringen:

(enligt Banko-Utskottets Memorial N:o 11, punkt. 1:o.)

Den som, i enlighet med Banko-Utskottets, af Första Kammarne bifallna förslag, vill, att Riksbankens under år 1866 upplupna vinst skall

i jemnad summa af 2,100,000 R:dr anvisas till Riksgälds-kontoret för
Statens allmänna behof, röstar

ja;

Den det ej vill, röstar

nej ;

Vinner nej, kommer, i enlighet med Andra Kammarens beslut, en summa af 1,500,000 R:dr utaf Riksbankens under år 1866 upplupna vinst att anvisas till Riksgälds-kontoret för Statens allmänna behof.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräkning, och utföll omröstningen med 62 ja och 106 nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voterings-proposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 78 ja och 36 nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens röster, eller 62 ja och 106 nej,

varande alltså beslut i denna fråga af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Andra voteringen:

(enligt Banko-Utskottets Memorial N:o 11, punkt. 2:o.)

Den som, i enlighet med Utskottets, af Andra Kammaren godkända förslag, vill, att den del af 1866 års bankovinst, som bestämmes att till Riksgälds-kontoret för Statens allmänna behof aflemnas, skall från Riksbanken utbetalas först under år 1869, röstar

ja ;

Den det ej vill, röstar

nej;

Vinner nej, kommer, i enlighet med Första Kammarens beslut, berörda vinst att aflemnas till Riksgälds-kontoret under år 1868.

Sedan voteringsseglarne blifvit aflemnade under år 1868, förseglad äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsseglarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknning, och utföll omröstningen med 91 ja och 79 nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 13 ja och 100 nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens röster, eller 91 ja och 79 nej,

varande alltså beslut i denna fråga af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Tredje voteringen:

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 44, punkt. 2:o.)

Den som vill, att Riksdagen, i enlighet med hvad Kongl. Maj:t föreslagit, anvisar, att under instundande statsregleringsperiod på samma villkor, som nu äro stadgade, till Utrikes-departementet utgå, ett till 457,950 R:dr nedsatt belopp, fördeladt uti nedannämnda särskilda anslag, nemligen:

till Departements-chefen	R:dr	24,000: —
„ Departementets expedition	„	25,500: —
„ ministerstaten	„	320,750: —
„ expenser och extra utgifter	„	70,000: —
samt såsom extra anslag till öfvergående utgifter	„	17,700: —

röstar

ja;

Den det ej vill, röstar

nej;

Vinner nej, har Riksdagen, med bibehållande af hittills utgående anslag till Utrikes Ministern och Departementets expedition, bestämt anslaget till ministerstaten, i enlighet med den på en Stats-Utskottets Utlåtande N:o 27 bifogad tabell Litt. B grundade beräkning, till 306,200 R:dr, och det till extra utgifter till 56,500 R:dr, samt derjemte till öfvergående utgifter anslagit för år 1869 ett belopp af 45,750 R:dr, äfvensom medgifvit framtida tillämpning af de villkor, som för anslagens användande nu äro bestämda.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknig, och utföll omröstningen med 35 ja och 134 nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 80 ja och 36 nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens röster, eller 35 ja och 134 nej,

sammanräkningen visar 115 ja och 170 nej; varande alltså beslut i denna fråga af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Fjerde voteringen:

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 44, punkt. 3:o.)

Den som vill, att Riksdagen, i enlighet med hvad Kongl. Maj:t äskat, anvisar, till uppförande af en laboratoribyggnad, ett extra anslag af 22,800 R:dr, att under år 1869 utgå,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

sammanräkningen visar 111 ja och 176 nej; varande alltså beslut i denna fråga af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 44, punkt. 5:o.)

röstar ja;

röstar nej;

Sedan voteringsseglarna blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsseglarna för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknig, och utföll omröstningen med 38 ja och 132 nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 79 ja och 37 nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens röster, eller 38 ja och 132 nej,

varande alltså beslut i denna fråga af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 44, punkt. 7:o.)

röstar ja;

röstar nej;

Vinner nej, har Riksdagen beslutat att för år 1869 anvisa till arfvoden för ingenjör-elevens undervisande 3,000 R:dr.

Sedan voteringsseklarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsseklarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu seklarnes öppnande och uppräknig, och utföll omröstningen med 42 ja och 118 nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 24 ja och 90 nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens röster, eller 42 ja och 118 nej,

varande alltså beslut i denna fråga af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Attonde voteringen:

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 44, punkt. 8:o.)

Den som vill, att Riksdagen beslutar:

att till Kongl. Maj:t afstå underdånig skrifvelse med anhållan, att Kongl. Maj:t behagade utse en komité af lämpligt antal erfarne, sakkunnige och ojäfvige män med uppdrag till desse att, efter inhemstad noggrann kännedom om de Norrländska skogsförhållandena i allmänhet, samt om dem, hvilka angå Kongl. Maj:ts och Kronans samt öfriga under allmän vård och uppsigt i de norra provinserna varande skogarne i synnerhet, och efter nogsam öfvervägande af alla de omständigheter, rätts- och lokalförhållanden m. m., som på skogshushållningen och deraf beroende industriell verksamhet i dessa provinser kunna hafva inflytande, uppräta och om möjligt före nästa lagtima riksdag till Kongl. Maj:t afgifva ej mindre underdånigt fullständigt utlåtande öfver dessa och dermed i omedelbart sammanhang stående frågor, än ock förslag såväl till lämpliga lagbestämmelser som till behöfliga författningsstadganden för åstadkommande af en förbättrad och efter tidsförhållandena samt på vetenskapliga grunder ordnad skogshushållning i de Norrländska provinserna, hufvudsakligast beträffande de under allmän vård stående, men ock i lämpliga fall vidkommande de enskildes dervarande skogar; börande derjemte särskildt utlåtande meddelas på hvad sätt, efter komiterades förmenande, Kongl. Maj:t och Kronan må kunna beredas all den inkomst, som af dess ifrågavarande skogar skäligen må kunna förväntas;

att derjemte i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t, efter inhemtande af komiterades utlåtanden och förslag, behagade taga i nådigt öfvervägande, huruvida och på hvad sätt desamma kunna till någon Kongl. Maj:ts åtgärd föranleda, för befrämjande af en ordnad och förbättrad skogshushållning i Norrland; samt

att till Kongl. Maj:ts disposition ställa på extra stat ett förslagsanslag af 5,000 R:dr för bestridande af de kostnader, hvilka kunna komma att, med anledning af Riksdagens ifrågavarande underdåniga framställning, uppstå;

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Riksdagen beslutat, att Herr Almqvists förevarande motion icke må till någon åtgärd föranleda.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes

varande alltså beslut i denna fråga af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 44, punkt. 9:o.)

röstar nej;

varande alltså beslut i denna fråga af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 44, punkt. 10:o.)

röstar nej;

Vinner nej, har Riksdagen för fullbordande under år 1869 af Jordebokskontorets arbeten med granskning af ränteförvandlings-uträkningarne på extra stat anvisat det af Kongl. Maj:t för Jordebokskontoret äskade anslagsbelopp, 24,700 R:dr.

Sedan voteringsseklarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknin*g*, och utföll omröstningen med 41 ja och 122 nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 81 ja och 35 nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens röster, eller 41 ja och 122 nej,

varande alltså beslut i denna fråga af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Elfte voteringen:

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 44, punkt. 13:o.)

Den som vill, att Riksdagen må, för hållande uti Stockholm af offentliga föredrag i sådana ämnen, som företrädesvis tillhöra allmän bildning, ställa till Kongl. Maj:ts disposition för år 1869 ett extra anslag af 5,000 R:dr R:mt.

röstar ja;

Den det ej vill,

-röstar nej;

Vinner nej, har Riksdagen ansett sig icke böra för ifrågavarande ändamål bevilja något anslag.

Sedan voteringsseklarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsseklarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu seklarnes öppnande och uppräknig, och utföll omröstningen med 43 ja och 123 nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 63 ja och 53 nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens röster, eller 43 ja och 123 nej.

varande alltså beslut i denna fråga af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Tolfte voteringen:

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 44, punkt. 14:o.)

Den som vill, att Riksdagen på Allmänna Indragningsstaten upptör såsom årlig pension åt Intendenten vid Telegrafstyrelsens kameralafdelning, Liniechefen för de optiska telegraferna i Stockholms skärgård, Öfverstelöjtnanten Isak Fredrik von Heland ett belopp af 2,770 R:dr, att utgå

från och med månaden näst efter den, hvarunder han från sina befattningar vid Telegrafverket erhåller afsked,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Riksdagen funnit sig icke böra omförmälda pension bevilja.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknings, och utföll omröstningen med 35 ja och 126 nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 83 ja och 29 nej, hvadan, då härtill läggas Andra Kammarens röster, eller 35 ja och 126 nej,

sammanräkningen visar 118 ja och 155 nej; varande alltså beslut i denna fråga af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Trettonde voteringen:

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 44, punkt. 15:o.)

Den som vill, att Riksdagen å Allmänna Indragningsstaten uppför ett belopp af 600 R:dr, att såsom pension af f. d. Landshöfdingen Montgomerys enka, Hedvig Elisabeth Montgomery, född Wallmark, årligen, så länge hon i enkostånd sig befinner, uppbäras,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kongl. Maj:ts nådiga framställning om pension för bemälda enka icke blifvit bifallen.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknings, och utföll omröstningen med 71 ja och 93 nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 95 ja och 14 nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens röster, eller 71 ja och 93 nej,

sammanräkningen visar 166 ja och 107 nej; varande alltså beslut i denna fråga af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Fjortonde vøteringen:

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 44, punkt. 16:o.)

Den som vill, att Riksdagen beviljar den af Kongl. Maj:t äskade årliga pension af 400 R:dr åt Sekreteraren vid Statistiska Centralbyrån F. E. Fähræi efterlemnade enka, Carolina Mathilda Fähræus, född Nytzell, att utgå, så länge hon lefver ogift,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Riksdagen icke funnit skäl att den för bemälda enka föreslagna pension bevilja.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingätt, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgitvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknig, och utföll omröstningen med 62 ja och 98 nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 104 ja och 10 nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens röster, eller 62 ja och 98 nej,

varande alltså beslut i denna fråga af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Femtonde vöteringen:

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 44, punkt. 17:o, a.)

Den som vill, att Riksdagen åt affidne Machiningeniören, Friherre G. A. H. von Dübens enka, Hedvig Adamina Eugenia von Düben, född von Vegesach, anslår en pension af 400 R:dr, att årligen utgå, så länge hon lefver ogift,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Riksdagen icke funnit skäl att den för bemälda enka föreslagna pension bevilja.

Sedan voteringsedlarna blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingätt, att voteringsedlarna för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknig, och utföll omröstningen med 56 ja och 106 nej.

Den

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 84 ja och 28 nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens röster, eller 56 ja och 106 nej,

sammanräkningen visar 140 ja och 134 nej;

varande alltså beslut i denna fråga af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Sextonde voteringen:

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 44, punkt. 17:o, b.)

Den som vill, att Riksdagen tilldelar Kamrarrättsrådet C. Printzen-skölds enka, Beata Christina Printzensköld, född Lagerberg, under hennes återstående lifstid en årlig pension af 500 R:dr,

röstas ja;

Den det ej vill,

röstar nej:

Vinner nej, har Riksdagen funnit sig icke böra omförmälda pensionsbelopp bevilja.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknig, och utföll omröstningen med 50 ja och 107 nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 81 ja och 27 nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens röster, eller 50 ja och 107 nej,

varande alltså beslut i denna fråga af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Sjuttonde voteringen:

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 44, punkt 18:o.)

Den som vill, att Riksdagen beviljar Professoren C. G. Qvarnströms enka, Carolina Qvarnström, född Tivander, en pension af 600 R:dr årligen, att utgå från och med innevarande års början och så länge hon i enkostånd sig befinner,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Riksdagen beviljat bemälda enka en pension af 400 R:dr årligen, att utgå från och med innevarande års början och så länge hon i enkostånd sig befinner.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknning, och utföll omröstningen med 55 ja och 103 nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 40 ja och 67 nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens röster, eller 55 ja och 103 nej,

varande alltså beslut i denna fråga af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

Adertonde voteringen:

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 45.)

Den som bifaller Stats-Utskottets, i fråga om den resekostnadsersättning, hvilken bör tillkomma Andra Kammarens ledamöter, uti sednare delen af Utlåtandet N:o 9 gjorda hemställan, att de vid sistförflutna riksdag meddelade stadganden såväl rörande resekostnadsersättningen, då resan sker på ångfartyg eller på jernväg, som öfriga i sammanhang dermed gifna stadganden fortfarande skola, intilldess annorlunda varder af Riksdagen förordnadt, lända till efterrättelse.

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Riksdagen beslutat den förändring i de vid sistlidna riksdag i detta ämne meddelade stadganden, att, då resan sker på ångbåt, der hytt förekommer, ersättningen skall utgå endast för enkel hyttplats.

Sedan voteringsedlarne blifvit aflemnade samt en sedel afagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknig, och utföll omröstningen med 41 ja och 100 nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 10 ja och 93 nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens röster, eller 41 ja och 100 nej,

sammanräkningen visar 51 ja och 193 nej; varande alltså beslut i denna fråga af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Om alla dessa i denna paragraf omförmälda, nu afslutade voteringar blef genast efter hvarje anställd omröstning underrättelse medelst utdrag af protokollet Med-kammaren delgifven.

Kammarens ledamöter åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 3, men sammanträdde åter

Kl. 6 e. m.

§ 3.

Föredrogs punktvis Stats-Utskottets Utlåtande N:o 48, angående föreslagna statsbidrag till vägars anläggning, bro- och hamnbyggnader samt kanaler äfvensom sjösänkningar och andra vattenaftappningsföretag med flera dylika föremål; och blefvo dervid

Punkterna 1—5.

Bifallna.

Punkten 6.

Herr Grape: Vid 1862—1863 årens riksdag beviljade Ständerna ett anslag af 40,000 R:dr, för anläggning af en ny väg mellan Öfver-Kalix och Gellivara kyrka, och för detta anslag färdigbyggdes äfven en vägsträcka af närmare 4 mil. Afståndet mellan de båda nämnda orterna utgör omkring 13 mil, och då man beviljade det nyssnämnda statsanslaget, var afsigten naturligtvis att i framtiden anslå medel till företagets fortsättande, så att man kunde lyckas på hela sträckan mellan Gellivara och Öfver-Kalix få en fullt farbar landsväg. Oaktadt en sådan afsigt, som jag nyss antyd, ovedersägligen legat till grund för beviljande vid 1862 års riksdag af statsanslag för ifrågavarande väganläggning, och ehuru sedermera anslag söktes hos Riksdagen för fortsättande af detta företag, har något dylikt icke beviljats, utan Stats-Utskottet har vid ärendets behandling alltid åberopat den omständigheten, att Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen hänfört denna väganläggning till första klassen af dem, som kunde ifrågakomma att utföras på Statens bekostnad, hvaraf Utskottet tagit sig anledning att anse medel till detta företag kunna erhållas från anslaget till allmänna arbeten. Men som denna fond har varit hårdt anlitad för andra behof, har man icke fått några medel för väganläggningen mellan Öfver-Kalix och Gellivara, och således har icke heller någon fortsättning af det en gång påbörjade företaget kunnat ega rum. Naturligt är dock, att det färdigbyggda vägstycket är af så godt som ingen nytta, så länge icke hela anläggningen är fullbordad genom vägens sträckning till de båda ändpunkterna. Man bör besinna, att den vidsträckta Gellivara socken för närvarande saknar landsväg för kommunikation med kusten, en omständighet som har till följd, att denna Orts lifsförnödenheter, hvilka måste transporteras från kusten, i högst betydlig mån fördyras. Så kostar t. ex. ett lispund rågmjöl äfven i goda år i Gellivara socken

5 å 6 R:dr just i följd af den dyra och svåra transporten, som till en stor del måste ske af människor, emedan några dragare icke kunna framkomma på de oländiga vägarna.

I följd af de upplysningar rörande denna fråga, hvilka böra finnas tillgängliga hos Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen och hvaraf Stats-Utskottet således kunnat förskaffa sig del, hade jag väntat, att Utskottet vid denna riksdag skulle tillstyrka det af mig begärda anslaget; men då så ej skett och föga utsigt lärers vara att inom Kammaren kunna åvägabringa ett annat resultat, än det hvartill Utskottet kommit, får jag väl åtnöjas med den säkra förhoppning att, på sätt Utskottet äfven antydtt, Kongl. Maj:t, vid fördelningen af de medel, innevarande Riksdag beviljat till allmänna arbeten, måtte hafva i åtanke denna så nyttiga och väl behöfliga väganläggning, helst härigenom, under instundande vår och sommar, tillfälle skulle beredas till behöflig arbetsförtjenst för en befolkning som deraf är i afsaknad. Det är fara värdt, att Staten i annat fall genom direkta understöd får komma de fattiga innebyggarna till hjälp. Försättningen af denna väganläggning deremot skulle icke blott bereda dessa orter den af behovet så högt påkallade förbättringen i deras kommunikationer, utan äfven för tillfället gifva folket arbetsförtjenst. Det förra ändamålet är dock naturligtvis det viktigaste, ty derigenom skall man åt dessa orters innebyggare bereda ett lättadt tillfälle att i framtiden förskaffa sig sina lifsförnödenheter och således för dem möjliggöra en mera sorgfri och oberoende existens, under det att man genom, jag vill kalla det, palliater eller en tillfällig hjälp för ögonblicket uträttar föga för framtiden. En hvar, som inser vigten af denna anläggning, måste äfven erkänna, att Staten förr eller sednare får vara betänkt på dess fortsättning inåt landet, men då, såsom jag nyss nämnde, Kammaren icke lärers vilja frångå Utskottets förslag, och man kan ega förhoppning att på annat sätt vinna det mål, min motion afser, vill jag icke framställa något yrkande, utan har endast till protokollet velat uttala min mening i frågan.

Herr Lundström: Jag kan icke fatta, huru Stats-Utskottet har kunnat sammanblanda min motion, som handlar om en väg emellan *Arvidsjaurs kyrka* och *Afvariken* med Herr Grapes motion, som afser väganläggningen mellan Öfver-Kalix och Gellivara. Dessa båda frågor äro ju vidt skiljda, och då den väganläggning, hvarför jag begärt understöd, skulle utgöra en del af den så väl behöfliga vägen genom Norrbottens län till norska gränsen, ber jag att vid den elfte punkten, hvarmed min motion står i direkt sammanhang, få närmare beröra den fråga, hvarom denna min motion handlar.

Herr Statsrådet Lagerstråle: Då den förste talaren tycktes, i likhet med Stats-Utskottet, förutsätta, att bidrag till den väganläggning, hvarom i första momentet af denna punkt är fråga, skulle kunna erhållas från det anslag af 200,000 R:dr, som denna Riksdag särskildt anvisat till allmänna arbeten uti de provinser, som blifvit lidande genom felslagen skörd under förra året, ber jag få nämna, att Kongl. Maj:t visserligen ännu icke meddelat beslut angående fördelningen af detta anslag, men att

den 2 innevarande månad till Regeringen inkommit ett af Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen uppgjort förslag till en dylik fördelning; och torde jag få lemna Kammaren den upplysning, att denna väganläggning icke är bland dem, till hvars utförande nämnda Styrelse föreslår, att bidrag måtte erhållas från omförmålda anslag. Skulle således Kammaren finna skäligt, att motionärens önskan om statsanslag för ifrågavarande väganläggning vinner afseende, torde det äfven vara nödigt, att Kammaren nu tager i öfvervägande, huruvida icke det af motionären begärda anslaget särskildt bör af Riksdagen anvisas, och icke afhåller sig från denna pröfning i följd af den förutsättning Stats-Utskottet och likaledes den förste talaren tyckas hafva gjort.

Herr Grape: På grund af de upplysningar, Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet nu lemnat, ber jag att, med ändring af hvad jag nyss nämnde, få framställa ett bestämdt yrkande, i hvilket afseende jag anhåller, att Kammaren, med afslag å det slut, hvartill Utskottet kommit rörande den af mig väckta motionen, måtte samma motion bifalla.

Öfverläggningen var slutad och på gjorda framställningar bifölls hvad Utskottet föreslagit såväl i afseende på Herr Grapes som i afseende på Herr Lundströms motion.

Punkten 7.

Bifölls.

Punkten 8.

Herr Hörnfeldt: Jag har verkligen varit ganska tveksam, om jag borde uppträda för att motsätta mig det slut, hvartill Utskottet i denna punkt kommit, ty Statens finansiella ställning är onekligen sådan, att den kan synas lemna ett stöd åt Utskottets åsigt i detta fall, men då jag är en bland motionärerne och då jag tror mig hafva funnit, att dessa frågor blifva allt mer och mer likgiltiga för Representationen, har jag med några ord velat beledsaga detta Betänkande och uppgifva de skäl, hvilka föranledt mig att instämma i motionen. Härvid ber jag till en början få uppläsa den underdåniga skrifvelse rörande detta ämne, som vid 1862—1863 årens riksdag afläts från den då varande Representationen. Den lyder sålunda:

“Under anförande, hurusom den del af allmänna landsvägen utmed norrländska kusten, hvilken från Enångers kyrka i Helsingland fortgår till början af Westerbottens län, och hvilken väg, enligt hvad känt är, för flera hundra år sedan anlagd, ännu befinner sig i det skick, som vid tiden för dess anläggning var för vägarne i ett bergland vanligt, således utgörande snart sagdt en oafbruten kedja af backar — hvilket förhållande vore så mycket vådligare, som issvall och källossning vida menligare inverkade på vägarnes beskaffenhet i Norrland än i öfriga delar af Riket — har hos Rikets Ständer blifvit föreslaget, det Rikets Ständer måtte hos Eders Kongl. Maj:t anmäla behovet af en omläggning utaf nämnda väg

samt begära att Eders Kongl. Maj:t täcktes anbefalla undersökning för en sådan vägomläggning, jemte utrönande i hvad mån vederbörande kommuner kunde förmås att i arbetet och kostnaden deltaga.

Och som Rikets Ständer funnit det vara af vikt, ej blott för resandes fortskaffande och för varutransport, utan äfven ur strategisk synpunkt, att förbindelsen med Norrland alltid må utan afbrott förblifva möjlig; men sjöfarten å Bottniska viken såväl under sex månader af hvarje år som derförutan, i händelse af ett krig med någon Sverige öfverlägsen sjömagt, kan antagas blifva stängd; samt dertill kommer, att Norrland blott i ringa mån åtnjutit eller ännu icke på länge läser komma att tillgodonjuta de fördelar, som genom vidgade jernvägsförbindelser tillfalla andra delar af riket, och till hvilka fördelar Norrland får i sin mån bidraga, — få Rikets Ständer hos Eders Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det Eders Kongl. Maj:t täcktes låta anställa undersökningar och upprätta kostnadsförslag i och för omläggning af allmänna landsvägen emellan Enångers kyrka i Helsingland samt gränsen mot Westerbottens län, der sådan omläggning finnes af behovet påkallad, samt derefter till Rikets näst sammanträdande Ständer öfverlemnna förslag till berörda arbete, omfattande fördelning emellan Statsverket och de kommuner, genom hvilkas områden vägen komme att framgå, af kostnaden för omlägningsarbetet.“

Af denna skrifvelse finner man temligen tydligt, att Riksdagen då ansåg denna väganläggning alldeles nödvändig, ehuru saken sedermera — jag förstår icke huru sådant kan låta sig försvara — tyckes hafva mer och mer råkat i glömska. I följd af den nyss citerade skrifvelsen anbefallde Kongl. Maj:t Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen att anställa erforderlig undersökning samt upprätta ritnings- och kostnadsförslag för ifrågavarande företag. Detta allt har äfven blifvit verkställt, men Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen framkom vid 1865 års riksdag med ett högst besynnerligt yttrande i ämnet, hvarur jag äfven tillåter mig citera några ord. Styrelsen yttrade nemligen:

“ — att om på denna kustvägsträcka nu finnes eller framdeles kunde antagas uppstå någon betydlig trafik, ifrågavarande företag, oaktadt den dermed förenade stora kostnad, borde anses särdeles förtjent af Kongl. Maj:ts och Rikets Ständers uppmärksamhet; men då ångfartygsrörelsen mellan städerna och en del landthamnar utesluter hela kuststräckan under de sednast förflutna 20 åren erhållit en förut icke anad utveckling, och då såväl person- som gods-rörelsen företrädesvis begagnar detta jemförelsevis lättare och mindre kostsamma transportsätt under den tid af året, då seglationen är öppen, hvartill komme att under vintertiden styckevis vanligen begagnades de sedan äldre tider befintliga, i kortaste linier öfver sjöar och kärr utstakade vintervägar, funne Styrelsen sig böra uttala den åsigt, att förbättringars verkställande å kustvägen inom Helsingland, Medelpad och Ångermanland vore för rörelsen inom Norrlands skiljda orter af vida mindre vikt än sådana arbeten, som, till bildande af nya vägar eller förbättringars åstadkommande å gamla, nedläggas å hvilken som helst af kommunikationslinierna *inifrån* landet *ned emot* kusten; finnande styrelsen denna sin åsigt bekräftad af den utgång, som denna vägförbättringsfråga erhållit inom alla de kommuner inom Helsingland och en del af de kommuner inom Wester-Norrlands län, som i frågan borde vara intres-

serade. Menigheterna hafva nemligen i allmänhet visat ringa beredvillighet att i någon väsendtlig mån bidraga till de föreslagna arbetenas bekostande. Då annars alla vägbyggnader, som hittills åtnjutit understöd från Statens sida, i allmänhet villigt öfvertagas till utförande af vederbörande menigheter mot erhållande af omkring två tredjedelar af de summor, som för samma arbeten ansetts erforderliga, har deremot af de kommunalstämmor, som hållits med de i detta företag intresserade 26 socknarne, framgått det resultat, att endast fyra, nemligen Häggdångers, Nora, Skogs och Ullångers socknar äro hugade att till en tredjedel bidraga till kostnaden, under det att, af de öfriga 22 socknarne, 8 helt och hållet fränsagt sig allt deltagande och de återstående 14 varit villiga att lemna endast mindre bidrag.“

På dessa skäl ansåg sig styrelsen ej kunna förorda något statsunderstöd för denna väganläggning. Styrelsen har dock i detta utlåtande erkänt, att trafiken mellan de norrländska städerna och en del landthamnar utefter hela kuststräckan under de sednast förflutna 20 åren erhållit en förut icke anad utveckling. Men på samma gång man erkänner, att trafiken tillvuxit så betydligt, måste man väl äfven anlägga vägar för varornas transport ifrån hamnarne, ty icke kan väl meningen vara, att allting skall konsumeras endast på de orter, som ega hamnar.

Det andra skälet, Väg- och Vattenbyggnads-styrelsen anför, att Norrland om vintertiden har sina vintervägar att begagna, förefaller nästan löjligt. Man vill väl icke begära, att på hela sträckan emellan Enångers kyrka och Westerbottens län endast skola finnas vintervägar, och att man af det skälet kan för all framtid blifva qvitt omsorgen att omlägga landsvägen utefter kusten. Vidare säger styrelsen, att menigheterna i allmänhet visat ringa välvillighet att i någon väsendtlig mån bidraga till kostnaderna för denna vägomläggning. Detta är så till vida en sanning att, då kommunerna första gången hördes, de i allmänhet vägrade att lemna bidrag, men man har funnit, att denna obenägenhet hufvudsakligen haft sin grund uti den mindre rigtiga framställning, som från Konungens Befallningshafvande i Wester-Norrlands län gjordes, rörande de villkor, som af kommunerna äskades, och enligt hvilken framställning det för dessa var, snart sagdt, omöjligt att ingå på förslaget. På begäran af landstinget i nämnda län hafva emellertid kommunerna blifvit å nyo hörda i ämnet, och det lär numera icke vara något tvifvel derom, att icke kommunerna skulle åtaga sig att lemna det bidrag till ifrågavarande företag, Väg- och Vattenbyggnads-styrelsen ursprungligen ansett behöfligt, det vill säga en tredjedel af den beräknade byggnadskostnaden.

De anmärkningar, jag här tagit mig friheten framställa emot Väg- och Vattenbyggnads-styrelsens utlåtande, torde äfven till en del drabba Stats-Utskottet, för så vidt Utskottet i detta sitt Betänkande godkänt nämnda styrelses åsigt. Hvad Utskottet tillägger, då det säger sig icke finna skäl att tillstyrka något partielt utförande af den ifrågavarande kustvägsomläggningen, torde afse den tid, då endast en del af kommunerna ville lemna det ifrågasatta bidraget; men ett dylikt skäl förfaller numera, då man eger kännedom om den benägenhet, kommunerna på sednare tider i detta afseende gifvit tillkänna.

Med anledning af hvad jag sålunda haft äran anföra, vågar jag, huru djerft det än kan synas, yrka afslag å Utskottets Betänkande och bifall till den i ämnet väckta motionen.

Herr Östman: Då äfven jag är motionär i frågan, kan jag ej annat än instämma med den föregående talaren. Sedan Riksdagen en gång hos Regeringen anmält sin åsigt om behöfligheten af denna vägomläggning och med anledning deraf undersökningar blifvit vidtagna samt kostnads- och ritningsförslag uppgjorda, förefaller det mig verkligen besynnerligt, att Riksdagen blott för ett yttrande af Väg- och Vattenbyggnads-styrelsen blifvit försatt i sådan villrådighet, att den gång efter annan afslår de framställningar, som blifvit gjorda rörande anslag för detta ändamål. Det kan visst vara en sanning, att Statens tillgångar för närvarande äro hårdt anlitade, men man måste också taga i betraktande det viktiga behof och de verkligen ömmande omständigheter, som här äro i fråga. Genom detta anslag skulle nemligen vinnas ett dubbelt ändamål, ty först och främst skulle man erhålla en farbar landsväg efter kusten, och för det andra skulle den nödställda befolkningen i dessa orter beredas tillfälle till arbetsförtjenst.

Att kustvägen behöfver omläggas, derom torde åtminstone hvar och en, som rest denna väg, hafva blifvit grundligen öfvertygad, då han färdats uti de svåra och oländiga backarne. Ja, vissa årstider är det knappast möjligt att komma fram på den nuvarande vägen. Det synes derföre icke vara obilligt att, då det södra och mellersta Sverige på Statens bekostnad kommit i åtnjutande af den stora förmånen utaf jernvägar och goda landsvägar, äfven Norrland erhåller något understöd för att få sina oländiga vägar något förbättrade. Kanske invänder man emot denna motion, att de för ändamålet behöfliga medlen skulle kunna utgå af de vid denna riksdag till allmänna arbeten beviljade 200,000 R:dr, men detta anslag lär nog tagas i anspråk för andra behof, så att, om Riksdagen behjertar den i motionen gjorda framställningen, är det äfven nödigt att särskildt bevilja medel för detta ändamål. Jag anser mig derföre böra, instämmande i det af Herr Hörnfeldt gjorda yrkande, anhålla om bifall till den ifrågavarande motionen.

Herr Lithner: Jag har visserligen icke för afsigt att yrka ändring i Stats-Utskottets nu föreliggande Betänkande, ty jag inser väl, att med det sätt, som på sednare tider gjort sig gällande vid behandlingen af frågor, sådana som dessa och andra dermed sammanhängande, det torde vara bäst att tåga och vänta, till dess billigare åsikter i sinom tid kunna blifva rådande, hvilket ju är att hoppas, och då man icke behöfver frukta, att hvarje framställning i dessa ämnen skall bemötas med en öfverlägsenhet, som nu för tiden är det utmärkande draget hos pluraliteten och klart framträder, om icke förr, i den tysta voteringen. Jag vill dock icke lemna detta tillfälle obegagnadt att afgifva en protest mot det sätt, hvarpå Utskottet behandlat förevarande motion. Utskottet har, såsom det hufvudsakligaste skälet, åberopat Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsens nyss citerade utlåtande, utan att ens bry sig om att ingå i någon redogörelse för motionens innehåll eller meddela någon upplysning om den förändrade ställ-

ning, hvori, såsom Herr Hörnfeldt nyss påpekat, saken numera befinner sig, emot på den tid, då nämnda styrelse afgaf sitt utlåtande, dervid framhållande den mindre benägenhet för företagets åvägbringande, som skulle hafva visat sig inom vederbörande kommuner, ehuru deras yttranden i ämnet måste bedömas efter den framställning från Konungens Befallningshafvande, som föranledt dem, och hvaruti ett missförstånd onekligen influtit. Utan all recit och utan att med ett enda ord vidröra, att frågan numera inträdt i ett annat skede, sedan kommunerna ånyo blifvit hörda, inskränker sig Utskottet till att, för afslag å motionen, anföra samma skäl, som Utskottet framdrog förra riksdagen, och hvilka äro hemtade från Väg- och Vattenbyggnads-styrelsens nyssberörda utlåtande. Dessa skäl äro hufvudsakligen, att Norrland *om sommaren* har den lifliga ångfartygstrafiken mellan städerna och en del landthamnar uteder hela kuststräckan, af hvilket transportsätt såväl person- som godsrorelsen företrädesvis skulle begagna sig under den tiden af året, samt att *om vintern* man hade de gamla vintervägarne. Dessa skäl motsades vid förra riksdagen och vederlades af de representanter, som voro bekanta med förhållandena inom denna landsdel. Det framhölls, hurusom dessa vintervägar, hvilka skulle ersätta landsvägen uteder kusten, icke i verkligheten funnos till, hurusom ångbåtsförbindelsen *mellan* de norrländska hamnarne ingalunda är liflig, eftersom den hufvudsakliga ångbåtstrafiken till dessa hamnar besörjes med ångfartyg, som gå från Stockholm och i allmänhet anlöpä endast en eller på sin höjd två af de norrländska hamnarne. Icke kan detta anses vara en förbindelse *mellan* Norrlands hamnar. Det finnes visserligen en och annan ångbåt som anlöpär flera orter uteder kusten, men detta torde icke kunna kallas en liflig förbindelse, likasom den icke heller kan motsvara behovet af en väl ordnad trafik, då, i följd af de långa afstånden mellan hamnarne, fartygen icke med någon säkerhet kunna inträffa på bestämda tider. Allt detta sades förra riksdagen, men, det oakadt, finner Utskottet sig oförhindradt att nu framlägga samma skäl som då. Mig synes det hafva varit Utskottets pligt att, när det velat afstyrka motionen, anföra andra skäl derför än sådana, som en gång blifvit vederlagda, eller också att rent ut säga, att Utskottet *icke ville* understödja det i motionen innehållna förslaget.

Men såsom Utskottet nu förfarit, anser jag Utskottet ingalunda hafva rätt uppfattat sin ställning, ty man bör dock komma ihåg, att denna begäran är ingen annan än den, som Rikets Ständer en gång sjelfve framställt till Regeringen, såsom varande af billigheten förestafvad, att nemligen Norrland skulle erhålla denna förbättrade kommunikation, som vore — jag vill icke säga — tidsenlig, men åtminstone något så när motsvarande denna landsdels behof i och för varutrafiken, samt för öfrigt så beskaffad, att de resande, utan fara för hals och armar, kunde färdas derå. Denna Rikets Ständers begäran, hvarå äfven Regeringen måste antagas hafva fäst ett billigt afseende, eftersom den anbefallde en undersökning samt en plans uppgörande för företaget, har nu emellertid den ena Riksdagen efter den andra företagit sig att slopa på skäl, som många gånger blifvit vederlagda, hvilket, då man betänker, att Stats-Utskottets ledamö-

ter ej bort undgå att höra denna vederläggning, antyder, att dessa ärade ledamöter ingenting hört eller lärt eller åtminstone ingenting velat lära.

Vidare blef ej anfördt och punkten bifölls.

Punkterna 9 och 10.

Biföllos.

Punkten 11.

Herr Lundström: Ehuru jag har föga hopp om att kunna åstadkomma någon ändring i hvad Utskottet hemställt i denna punkt, kan jag dock icke annat än förvåna mig öfver, att en så vigtig sak, som den min motion afser, kunnat undgå Utskottets uppmärksamhet, hvilket jag kan säga att den gjort, då motionen blifvit affärdad på ett så knapphändigt sätt. Om Utskottet velat, är jag öfvertygad, att det äfven kunnat, med ledning af tillgängliga handlingar, i ämnet utgifna brochyren samt pressens yttranden i frågan, göra sig reda för betydelsen af den väganläggning, motionen afser. Utskottet hade då bort komma till insigt derom att, sedan en väg genom Norrbotten till Westerhafvet en gång kommit till stånd, sådant skulle vara till nytta ej blott för Norrland, utan äfven för det öfriga landet likasom för vårt brödraland. Denna vägförslag har också i Norge ådragit sig stor uppmärksamhet; många inflytelserika personer hafva der intresserat sig för företaget, och pressen har framhållit frågans stora betydelse, hvilket allt visar, att Normmännen äro mera benägne för denna plans genomförande än Svenskarne hittills varit. Det skulle derföre hafva varit af stor betydelse, om Stats-Utskottet vid detta tillfälle uttalat sig till förmån för det ifrågavarande företaget, ty äfven om några medel der till icke blifvit beviljade, hade man i allt fall gifvit Regeringen en anledning att skyndsamt och med kraft taga saken om hand. Utskottet säger att, derest de föreslagna vägundersökningarne skulle befinnas vara af den vigt, att de ansågos böra företagas, Regeringen icke saknade medel der till, enär till dess disposition för sådant ändamål finnes anvisadt ett extra anslag af 30,000 R:dr. Men det är ju möjligt, att dessa medel komma att tagas i anspråk för andra ändamål, än det i min motion åsyftade. För öfrigt kan jag ej underlåta att påpeka det sammanhang, som förefinnes i den af mig här föreslagna väganläggningen och den vägbyggnad, hvartill jag uti en annan motion, som blifvit behandlad under den sjetten punkten, begärt anslag. Rörande denna sednare vägsträckning har undersökning redan skett och erforderliga handlingar hafva ingått till Väg- och Vattenbyggnads-styrelsen, ådagaläggande anläggningens nytta och rekommenderande den till understöd af statsmedel. Men fastän alla förarbeten för den frågans bedömande sålunda voro undångjorda, kunde icke heller den tillvinna sig Stats-Utskottets afseende, hvaraf man finner, att Utskottet endast velat undanskjuta den vigtiga frågan om en väg genom Norrland till Westerhafvet. Frågan blifver också undanskjuten, så vida icke Kongl. Maj:t skulle finna för godt att af de medel, han har till sin disposition, bekosta den undersökning, jag föreslagit, men Utskottet afstyrkt.

Man tror kanske icke, att ett uppskof skulle betyda något, men säkert är, att det kommer att lända till skada både för Norrland och det öfriga riket. Jag anser mig icke här behöfva framlägga alla de fördelar, som kunna vinnas genom denna vägsträckning, utan vill blott erinra, att bästa beviset för dess nytta ligger deruti, att de olyckliga följderna af den svåra missväxt, som förra året hemsökte dessa trakter, kunnat i en högst betydlig mån undvikas, om denna väg funnits.

På de skäl, jag sålunda i korthet haft äran antyda, vågar jag yrka bifall till min i denna punkt af Utskottet afstyrkta motion.

Herr Statsrådet Lagerstråle: I början af innevarande år gjordes till Regeringen en framställning från Norge om undersökning af ifrågavarande vägsträckning. Sedan nödiga upplysningar i ämnet blifvit infordrade från Konungens Befallningshafvande i Westerbottens och Norrbottens län, samt Väg- och Vattenbyggnads-styrelsen lemnats tillfälle att yttra sig i frågan, har sådant yttrande i dessa dagar till Regeringen inkommit, med tillstyrkande af undersökning om anläggandet af väg mellan den nordvestligaste delen af de så kallade Afvasjöarne och norska gränsen. Till företagande af denna undersökning finnas medel tillgängliga inom det anslag af 30,000 R:dr, som för sådana ändamål är anvisadt. I det förslag angående väganläggning till norska gränsen, som Väg- och Vattenbyggnads-styrelsen i sitt nämnda utlåtande preliminariter uppgjort, är det nemligen förutsatt, att man skulle begagna sig af den 11 mil långa kommunikationsled, som Afvasjöarne erbjuda, och vägsträckningen emellan dessa sjöars sydostliga slutpunkt och Arvidsjaur kyrka ingår i Väg- och Vattenbyggnads-styrelsens förslag till fördelning af de för året anvisade 200,000 R:dr till arbeten i de nödställda norra provinserna. Om Kongl. Maj:t bifaller detta förslag, skulle man således i år erhålla landsväg från Arvidsjaur till Afvasjöarne, och samtidigt skulle en undersökning företagas rörande lämpligaste vägsträckningen från dessa vattendrags motsatta ändpunkt till norska gränsen. Från Arvidsjaur finnes redan väg till Piteå. Sedermera återstår den del af väganläggningen, som skulle sätta vägen från Afvasjöarne till Arvidsjaur i förbindelse med Westerbotten, hvilken vägsträckning nu icke blifvit förordad till undersökning, emedan Väg- och Vattenbyggnads-styrelsen ansett lämpligast att först låta undersöka sträckningen emellan Afvasjöarne och norska gränsen och låta till ett kommande år anstå med förarbetena för vägens fortsättning till Westerbotten. Hvad nämnda styrelse sålunda föreslagit torde äfven för det närvarande vara tillräckligt, och de åtgärder, som ytterligare erfordras, kunna ju ske ett följande år, då jag tror, att de äfven låta sig verkställas utan något särskildt anslag.

Öfverläggningen var slutad och punkten bifölls.

Punkterna 12—15.

Biföllos.

Punkten 16.

Herr Kolmodin: En talare har för en stund sedan sagt, att det för närvarande är föga hopp att emot Stats-Utskottets afstyrkande kunna genomdrifva en äfven aldrig så hofsam anhållan. Sedan Utskottet nu ytterligare i de mellanliggande punkterna vunnit idel segrar, synes hvarje försök i denna riktning ej blott innebära föga hopp, utan vara rent af hopplöst. Med afseende på den frågas vikt, som nu är föremål för Kammarrens pröfning, anser jag mig likväl skyldig att, så vidt jag förmår, söka göra de skäl gällande, som efter min öfvertygelse tala för bifall till motionen. Hvad nu beträffar det ifrågavarande arbetet, så är det klart att det genom hafvets våldsamhet och alla dermed sammanhängande oberäkneliga svårigheter mycket lätt kunnat fördyras utöfver alla antagliga kostnadsförslag. Under sådana förhållanden söker den nödställda kommunen hjälp hos Staten för ett ändamål, som ingalunda kan anses vara af blott kommunal beskaffenhet. Om Stats-Utskottet emellertid ansett sig under närvarande finansiella ställning icke kunna tillstyrka det begärda större anslaget, så synes det mig likväl att, då genom stormar och sjögång vågbrytaren vid Wisby blifvit så skadad, att en reparation af densamma är *oundgängligen* nödvändig, den dertill begärda lilla summan af 9,000 R:dr väl bort beviljas. Man säger vanligen, då fråga är om Wisby hamn, att Gotland har flera hamnar, såsom Färösund, Slite, Kyllie och Röne, hvilka utan stora kostnader kunna lemna godt skydd mot storm och sjögång; men de hafva allesammans åtskilliga fel och äro, med undantag af Röne, belägna i trakter, som ej lämpa sig för någon större spanmålsodling och dermed sammanhängande export. De hafva visserligen i utanför liggande holmar och öar naturliga vågbrytare, men äro ock derigenom utsatta för en tidigare isläggning. Vidare äro de belägna på östra kusten, åt hvilket håll Gotland icke älskar att företrädesvis rigta sina affärer och knyta sina förbindelser. Wisby åter ligger åt vester. Hela kusten på denna sida är af naturen långt mindre gästvänlig än den östra, och erbjuder icke en enda god naturlig hamn. Sjelfva naturen har liksom förelagt fosterlandskärleken ett prof i detta hänseende och det tillhör det stora moderlandet och den lilla ön att gemensamt och troget bistå detsamma. Moder och dotter hafva ock hittills räckt hvarandra handen samt sökt att öfvervinna naturhindren, i det såväl Staten som Wisby stad för ändamålet offrat ganska betydliga summor. Nu är fråga att genom ett litet anslag bereda utväg att reparera vågbrytaren, som möjligen kan alldeles förstöras. Särskildt ber jag att få fästa Kammarrens uppmärksamhet derpå, att den kompetentaste domaren i den nu förevarande frågan, Öfverste-löjtnant Leijon-anker, reserverat sig emot Utskottets afstyrkande af de begärda 9,000 R:dr, hvilka han anser oundgängligt nödvändiga.

Då jag här i största korthet antydtt skälet, hvarför vi måste välja hamn på västra kusten, såsom grundadt i behofvet af en snabb och säker kommunikation med moderlandet under alla årstider, så stadnar jag naturligtvis med mitt val vid Wisby såsom utgångspunkt. Huru bristfällig vågbrytaren än må vara, så är dock genom densamma mycket gjordt, som vid öfriga hamnar på västra kusten skulle behöfva göras, innan de erbjöde samma fördelar, som Wisby hamn nu gör. Det går då sannerligen icke

an, att genom likgiltighet eller försummelse afskära en af de pulsådorrar, som underhålla sambandet med moderlandet, och jag ber Kammaren ännu en gång att noggrannt betänka de viktiga intressen, det här gäller.

Jag har nu utfört min andel i striden, som inskränkt sig till en obetydlig förpostaffär; jag hoppas att motionären sjelf, Herr Bergman, skall med framgång utföra den egentliga hufvuddrabbningen.

Herr C. A. Larsson: Jag anser mig såsom ledamot af Stats-Utskottet böra upplysa, att man inom Utskottet visserligen icke misskände vigten af det behof, som motionären genom det ifrågavarande anslaget af 9,000 R:dr äsyftade få afhjelpat, men som vi hafva handels- och sjöfartsfonden att anlita för dylika omkostnaders bestridande, och denna fond är stor, så ansåg Utskottet, att Wisby stad kunde af Kongl. Maj:t, om så nödigt pröfvades, erhålla hjälp af nämnda fonds tillgångar.

Herr Bergman: Den motion, jag framställt, och som utförligt har redogjort för alla de sorgliga olycksöden, hvilka drabbat yttre hamnarbetet vid Wisby, och hvilken redogörelse är för Kammarens ledamöter bekant, handlar om tvänne anslag, det ena till ett belopp af 147,500 Riksdaler, afseende att konsolidera den för närvarande fristående vågbrytaren vid Wisby genom att sammanbinda den med land, det andra på 9,000 riksdaler i och för — enligt officiellt vitsord — oundgängliga reparationer af densamma. När jag inom denna ärade Kammare väckte ofvanomförmälda motion, hyste jag det hopp, att dessa anslagsfrågor, om hvilka från Wisby stadsfullmäktige underdånig ansökan ingått, skulle hinna att af Kongl. Maj:t i nåder pröfvas; men då i följd deraf, att ansökningen för sent inkommit, denna pröfning icke kunnat ske, så anser jag mig nu böra hem-bära Utskottet min tacksamhet för den uppmärksamhet den egnat min motion äfven hvad angår den förra, mera omfattande delen, om hvilken uppmärksamhet den utförliga framställning vittnar, som i Betänkandet innehålles. Jag erkänner villigt, att så som sakerna stodo, när nemligen frågan icke var vederbörligen utredd och pröfvad, kunde Utskottet icke annorlunda, än som skett, behandla frågan om nämnda betydliga anslag. Det andra förslaget deremot rör, såsom jag redan nämnt, en mindre summa i och för oundgängliga reparationer af nuvarande vågbrytaren. Detta arbete är såväl förordadt af cheferne för södra och östra väg- och vattenbyggnadsdistrikten, Majorerne Remmer och Grafström, som ock af Kongl. Väg- och Vattenbyggnads-styrelsen tillstyrkt; således finnas om detta arbete inga delade meningar, såsom fallet är i afseende på det större arbetet, ithy att Kongl. Väg- och Vattenbyggnads-styrelsen i dess den 3 nästlidne Februari afgifna, men hos Kongl. Maj:t ännu icke föredragna utlåtande ansett, att en annan och vida billigare method för sammanbindningsarbetet kunde användas. Under sådana förhållanden, och då man bland reservanterne mot Utskottets äfven i denna del afstyrkande Utlåtande — (Utskottet har nemligen hemställt, "att, då, hvad särskildt vidkommer behovet af ett mindre anslag för ofördröjligt verkställande af oundgängliga reparationer å vågbrytaren, Kongl. Maj:t, i händelse sådant, efter behörig utredning, skulle finnas behöfligt, icke saknar medel att för detta ändamål anvisa, motionen icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.")

— då man bland reservanterne, jemte Hrr Wærn och Friherre Funck, finner äfven Öfverstelöjtnant Leijonancker — ett namn, som både i allmänhet och särskildt i frågor, sådana som dessa, torde allmänt erkännas såsom synnerligen tillförlitligt — vågar jag hysa den ödmjuka förhoppning, att Kammaren skall ynnestfullt bevilja det begärda mindre anslaget af 9,000 R:dr, på det att de oundgängliga reparationerna så fort som möjligt måtte kunna blifva verkställda. Huru äfventyrligt och farligt för arbetet i dess helhet och för Wisby såsom handelstad ett uppskof kan blifva, har jag i min motion ådagalagt.

Hvad den siste ärade talaren anförde derom, att Kongl. Maj:t ur handels- och sjöfartsfonden skulle kunna anvisa dessa 9,000 R:dr, så må här nämnas, att jag erhållit den upplysning, att de medel, som af nämnda fond ännu skulle kunna vara disponibla under innevarande år, ganska sannolikt komma att tagas i anspråk i och för en telegrafkabels nedläggning mellan Sverige och Finland. Detta företags verkställighet beror för närvarande på underhandlingar med en främmande magt; men saken kan när som helst blifva afgjord, och de omförmälda tillgångarne måste derföre hållas i beredskap. Kongl. Maj:t lärer således icke ega några medel att anvisa till vågbrytaren vid Wisby. När jag nu tillägger, att Wisby, en stad med vid pass 6,000 innevånare, bidragit till sina hamnarbeten med sammanlagdt 299,600 R:dr, och jag dessutom påminner om den erfarenhet, som gjorts i alla länder, der hamnanläggningar mot alldeles öppet haf förekommit, att våldsamma naturkrafter vållat, att man flera gånger måst göra om dessa arbeten, innan de slutligen blifvit bestående; och att man öfverallt i världen anser det icke stå i mensklig förmåga, att för dylika arbeten kunna på förhand bestämdt beräkna byggnadssättet och kostnaderna, innan man af erfarenheten lärt känna vågornas för olika lokaler olika verkan och anfallskraft — en erfarenhet som nu vid Wisby är vunnen — och då jag slutligen erinrar om den stora vigten för både moderlandet och Gotland, att på öns vestra kust ega en för sommar- och vinterfarten tillgänglig och betryggad hamnplats, hvartill Wisby af många skäl, såsom jag i motionen ådagalagt, för närvarande är och säkert för framtiden blir den lämpligaste punkten; så vågar jag, i likhet med hvad min landsman och närmaste granne till venster, Herr Kolmodin, har yrkat, vördsamt anhålla, att Kammaren, med afslag å Utskottets Betänkande i denna del, ville bifalla Herrar Wærns, Leijonanckers och Friherre Funcks reservation, att nemligen till Kongl. Maj:ts disposition må ställas ett extra anslag af 9,000 R:dr, för att, i händelse Kongl. Maj:t pröfvar reparationer å vågbrytaren vid Wisby redan innevarande år vara oundgängligen behöfliga, kunna för ändamålet användas.

Herr Statsrådet Lagerstråle: Då under diskussionen blifvit åberopad den tillgång Kongl. Maj:t eger för dylika behof som det förevarande i handels- och sjöfartsfonden, så får jag meddela, att denna summa visserligen icke är större, än att under vanliga förhållanden den skulle kunna derur bestridas, men såsom en talare redan anför, måste dessa tillgångar för närvarande hållas i beredskap för ett annat ändamål. Kongl. Maj:ts Regering har nemligen varit i underhandling med en främmande magt om en telegrafkabels utläggande mellan Sverige och Finland, och så

snart denna magt förklarar sig redo att börja företaget, måste vi enligt lemnadt förklarande å vår sida gå i författning om dess utförande. Kostnaden för denna kabel uppgår i det närmaste till hela det belopp, som för närvarande är disponibelt.

Förra året åberopades af den andra magten endast tillfälliga ekonomiska hinder mot anläggningen, men dessa kunna sannolikt icke länge fortfaara. Vi måste således hålla medel disponibla för det nämnda ändamålet.

Då nu den skada, som Wisby hamn lidit, är af den natur, att den måste, så fort som möjligt, alltså redan i år, afhjelpas, så synas mig betänkligheter möta att bevilja det ifrågavarande beloppet ur handels- och sjöfartsfonden, enär, som sagdt, dess närvarande disponibla tillgångar måste hållas i beredskap, för att kunna utföra hvad Regeringen i förhållande till en främmande magt åtagit sig. Särskildt får jag tillägga, att Wisby stad, som förut hade inkomst af alla hamnavgifter vid landthamnarne på ön, nu såsom en följd af förändrad lagstiftning gått miste om denna fördel och derigenom ännu mera är i betryck och ur tillfälle att af egna medel bestrida större kostnader för sin hamn.

Af dessa skäl kan jag icke annat än tillstyrka, att det begärda mindre anslaget af 9,000 R:dr måtte af Kammaren välvilligt Wisby stad beviljas.

Herr Björck: Stats-Utskottet har måhända icke anfört det egentliga skälet, hvarför det afstyrkt beviljandet af äfven det mindre anslaget. Stats-Utskottet har nemligen ansett, att då Staten bekostat nästan hela denna vågbrytare, så bör väl den kommun, som deraf har fördelen, sedan åtaga sig underhållet af densamma. Det går väl icke an, att sedan man fått ett företag utfördt genom allmänna medel kasta på Staten äfven underhållskostnaden. Den tyckes väl vederbörande kommun böra anstränga sig att sjelf bestrida.

Det må visserligen vara sannt, att Wisby samhälle nu kan hafva andra utgifter, som göra det svårt för detsamma att påtaga sig äfven den ifrågavarande, men sådant kan vara fallet med många andra kommuner, och Wisby får väl ändock söka att reda sig, ty att på detta sätt belasta Staten går icke an.

Det är hufvudsakligen på denna grund jag anhåller om bifall till Stats-Utskottets Utlåtande.

Herr Nils Larson: Det är icke i första hand Staten utan Wisby kommun, som det tillhör att bekosta det ifrågavarande arbetet, särdeles sedan yrkandet blifvit inskränkt till så föga kostbara reparationers verkställande. Det kan visserligen låta tänka sig, att kommunen icke är i stånd att bestrida denna nya, måhända oundgängliga utgift; men för att något statsbidrag skall kunna beviljas, måste först en annnn sida afsaken tagas i skärskådande. Det är känt, att för dylika arbetens, som det här ifrågavarande, utförande och underhåll, erläggas hamnavgifter af de fartyg, som besöka orten, och då blir frågan, huru dessa afgifter i den föregående tiden blifvit använda. Utom hamnavgifterna har man äfven tolag, som icke alltid behöfver användas till hvad närmast dermed afsetts, utan äfven till andra ändamål, och deribland närmast hamnarbeten. Wisby har

mellan 2,000 och 3,000 R:dr om året i tolag, och det är väl icke osannolikt, att staden skulle kunnat reservera några års inkomst deraf och sålunda sjelf bekosta det arbete, för hvars utförande nu af Staten begärts ett anslag af 9,000 R:dr. Jag yrkar bifall till Utskottets Betänkande.

Herr Bergman: En ärad talare, sjelf ledamot af Stats-Utskottet, har nyss yttrat, att Staten till stor del åstadkommit det arbete, hvarom nu är fråga, och som är afsedt att skydda Wisby inre hamn från vågor-nas våldsamhet och åverkan. Han har fullkomligt rätt. Staden har icke glömt de frikostiga bidrag, som Staten tvänne särskilda gånger lemnat för nämnda ändamål. Man har i Wisby denna frikostighet i tacksamt minne, liksom man ej heller derstädes har glömt det ynnestfulla låneunderstöd på förmånliga villkor, som Kongl. Maj:t i nåder beviljat. Då det första anslaget på 1840-talet beviljades, skedde det med villkor, att staden å sin sida skulle bidraga med 40,000 R:dr Banko. Wisby har sedermera, under årens lopp, fått betala omkring 10, 11, 15, ja ända till 20,000 R:dr R:mt om året till sina hamnarbeten, till reparationer i och för haverier eller skador å den yttre hamnbyggnaden. För ett litet samhälle hafva dessa oupphörliga utgifter varit ganska betungande. Det finnes, såsom jag yttrat i min motion, en gräns, hvartill ansträngningar och upppoffringar kunna gå, men deröfver mäga de ej sträcka sig; och jag befarar, att Wisby samhälle just kommit till denna gräns. Det har gjort allt hvad det kunnat för sitt hamnväsende, ja, det kan till och med till sin berömmelse åberopa ett officiellt vittnesbörd, som intygar, att staden i detta hänseende gjort *mera*, än hvartill den varit kontraktensligt förbunden. Då jag nämner detta till protokollet, ansvarar jag för vitsordets rigtighet. Det afgafs af Majoren m. m. Remmer efter verkställd afsyning å arbetet, som blef godkändt den 28 Augusti 1863. Att misstag från början blifvit begångna vid anläggningen af vågbrytaren, är en sanning, som är officiellt erkänd, men dertill har icke Wisby stad i någon mån någon skuld. Staden har noggrannt följt de arbetsplaner och ritningar, som, på högsta ort fastställda, gällt till efterlefnad. Staden har icke haft rätt att ändra eller att på annat sätt utföra arbetet; staden har, såsom nämnt är, i enlighet med kontrakt och gifna föreskrifter, fullgjort sin skyldighet, och den har i sanning icke råd, att med större summor, än hvad som redan skett, bidraga till, så att säga, lärpenningarne för detta erkändt svåra, men också för stadens bestånd, för en stor del af den gotländska handeln och för öns samfärdsel med det älskade moderlandet utomordentligt viktiga företag.

En ärad talare från Norrland har yttrat, att staden genom sin hamntaxa, genom afgifterna af trafikerande fartyg borde kunna betäcka de reparationskostnader, hvarom nu är fråga.

Ställningen är emellertid för närvarande sådan, att dessa afgifter ingalunda kunna räcka till; att staden ännu häftar i en skuld, åtagen för detta arbete, af 127,500 R:dr, och stadens kommunalutskylder utgöra i år något mera än fyra gånger kronobevilningen. Man torde finna redan af detta förhållande, att ekonomin i det lilla samhället icke alls befinner sig i sådant skick, att det, äfven med aldra bästa vilja, mäktar bestrida omkostnaderna

omkostnaderna för ifrågavarande högst viktiga, ja oundgängliga arbete. Jag anhåller slutligen att inför den ärade Kammararen få uppläsa några få ord, hemtade ur det Betänkande, som den 3 Februari innevarande år blifvit angående yttre hamnarbetet och reparationerna å vågbrytaren vid Wisby afgifvet af Kongl. Väg- och Vattenbyggnads-styrelsen och som är undertecknad af "Otto Modig" och "F. W. Leijonancker". Der står följande:

"Styrelsens underdåniga åsigt är, dels att, ju förr dessa arbeten kunna verkställas, desto bättre skulle det vara, dels att, enär genom vågbrytarens tillbyggnad en för sjögång och strömsättning skyddad bassin åvågabringas utanför Wisby last- och lossningshamn, en gagnelig *nödhamn* sålunda bildas, dels ock att, på grund häraf, det allmänna, mer än den enskilda kommunen, kommer att vinna på ifrågavarande anläggnings utförande."

Dessa af sakkunnige och tillförlitlige män yttrade ord uttala sålunda en åsigt derom, att äfven i vidsträcktare hänseende, än hvad angår blott den lilla kommunens egen handel och sjöfart, ett snart iståndsättande af arbetet är af högsta vikt.

På grund af hvad jag nu tagit mig friheten att ytterligare värdsamt anföra, kan jag icke annat än vidhålla mitt yrkande, och får nämna i förbigående, att Första Kammararen redan utan votering godkänt den reservation, som mot Betänkandet i denna punkt blifvit afgifven.

Herr Friherre Alströmer: Jag vill visserligen icke förneka riktigheten i allmänhet af den grundsats, som Stats-Utskottet tillämpat i denna punkt, att icke bevilja anslag af ifrågavarande beskaffenhet på grund af enskild motion. Men ingen regel finnes utan undantag, och ett sådant är, efter min öfvertygelse, här för handen. Det kan icke bestridas, och Betänkandet antyder äfven, att reparation af den ifrågavarande vågbrytaren är oundgänglig och att arbetet bör företagas med det snaraste, likasom det torde vara säkert, att Wisby samhälle icke kan med egna krafter verkställa det. Visserligen har af en ledamot af Stats-Utskottet blifvit anfördt, att, då Statsverket bekostar sjelfva anläggningen, bör Staten hafva giltiga anspråk, att den sedermera skall af vederbörande underhållas. Detta är, jag medgifver det, en regel, som bör gälla i allmänhet. Men hvad särskildt beträffar staden Wisby, bör dock tagas i betraktande, att Gotland utgör en från fasta landet afskiljd del, och det är, enligt mitt förmenande, moderlandets oeftergifliga pligt att upprätthålla förbindelsen med densamma.

Vid sådant förhållande instämmer jag med den siste talaren och yrkar, äfven för min del, att i och för oundgängliga reparationer å den nuvarande vågbrytaren vid Wisby en summa af tillsammans 9,000 R:dr anvisas till Kongl. Maj:ts disposition.

Öfverläggningen förklarades slutad. Enligt de yrkanden, som derunder blifvit gjorda, framställde Herr Talmannen propositioner först på bifall till Utskottets hemställan och dernäst på afslag å samma hemställan och bifall till den vid Utlåtandet fogade reservationen. Då Herr Talmannen ansåg denna sednare proposition besvarad med öfvervägande ja, begärdes

omröstning. För detta ändamål uppsattes, justerades och anslogs denna voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i sextonde punkten af dess Utlåtande N:o 48,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit det förslag, som blifvit framställt i Herr Wærns vid Utlåtandet fögade reservation.

Omröstningen försiggick i grundlagsenlig ordning; och alldenstund densamma utföll med 85 ja mot 65 nej, hade Kammaren bifallit Utskottets hemställan.

Punkterna 17 och 18.

Biföllos.

Punkten 19.

Vid Utskottets första hemställan yttrade

Herr Aug. Danielsson: Då jag har äran att vara tillstädes i Stats-Utskottets Riksgäldsafdelning och hörde de skäl, som der anfördes för afslag af min motion, torde det tillåtas mig att i korthet nu för dem få redogöra. Riksgäldsafdelningen antog, att, då Kongl. Maj:t, i nådig Proposition N:o 9, begärdt anvisande af ett särskildt anslag af 500,000 R:dr till beredande af arbetsförtjenst, skulle af detta belopp min ort och flera andra blifva ihågkomna. Men sedan dessa 500,000 R:dr genom Riksdagens beslut numera blifvit nedsatta till 200,000 R:dr, förfaller detta antagande, och något giltigt skäl synes således icke längre vara för handen att undanskjuta eller afslå min framställning i denna del. Jag vill fördenskull anhålla, att Kammaren täcktes taga i noggrannare öfvervägande, om icke lämpligt och billigt vore att lemna bifall till min motion, som afser, att en summa af 50,000 R:dr skulle anvisas för detta år och för nästkommande år likaledes 50,000 R:dr, att användas till afdikning af sådana sankta trakter i Norrbottens län, som nu förorsaka frostskaða å den växande grödan; och anhåller jag, att Herr Talmannen ville framställa proposition i sådan syftning.

Vidare blef icke anfördt, och Utskottets förslag bifölls.

Utskottets fyra öfriga hemställanden i denna punkt biföllos.

Punkten 20.

Herr von Troil: Jag utbedjer mig af Stats-Utskottets härvarande ledamöter erhålla en upplysning. Beträffande det anslag af 120,000 R:dr, som är afsedt till myrutdikningar och vattenaftappningar i de norra

länen, har Utskottet föreslagit och Kammaren nyss beslutat, att dessa låneunderstöd icke skulle få utgå med mera än en tredjedel af den kostnad, som är beräknad för arbetets utförande efter fastställd plan. I afseende å det bidrag af statsmedel, hvarom är fråga i *nu* föredragna punkt, eller 50,000 R:dr för öfriga provinser, finnes ingen sådan begränsning gjord. Jag vet ej, om detta skett med flit och om Utskottet ansett, att det här bör förstås inunder; men Utskottet hänvisar emellertid till vissa särskilda villkor för åtnjutandet. Dessa särskilda villkor finnas upptagna i följande Memorial, N:o 49, och ändras blott första punkten af de i Riksgäldskontorets reglemente införda stadganden, som innehålla vissa föreskrifter för medlens utlemnande och dylikt, men ingalunda i afseende å proportionen af det belopp, som skulle utgå. Jag anhåller således, att af Stats-Utskottets ledamöter få upplysning derom, huruvida meningen är, att *dess*a lån skola utanordnas i likhet med hvad hittills varit vanligt, eller huruvida det skall ske endast med en tredjedel af kostnaden i enlighet med bestämmelsen i näst föregående punkt.

Herr Björck: På sätt den siste ärade talaren yttrat, har Stats-Utskottet i tjugonde punkten hänvisat, i fråga om villkoren, till ett särskildt Memorial. Och det förhåller sig, såsom densamme talaren också omnämnde, så, att för de villkor detta Memorial afser samma bestämmelser äro gällande, som förut varit antagna. Jag bekänner, att jag icke nu kan erinra mig innehållet af dessa villkor och bestämmelser, hvilka äro ganska vidlyftiga, såsom Herrarne skola finna, när Memorialet förekommer; men jag är viss, att några andra bestämmelser icke behöfvas eller varit af Stats-Utskottet afsedda, än som upptagas i nämnda Memorial. I allt fall blir ju tillfälle för den, som anser nödvändigt, att andra villkor fastställas, att, när Memorialet skall behandlas, göra de framställningar, hvar till fog må förefinnas. För Stats-Utskottet har emellertid synts klart, att det icke vore lämpligt eller rätt att vara vidlyftigare i denna punkt, än Betänkandet utvisar.

På dessa skäl tror jag, att man kan och bör uppskjuta den fråga, som den ärade talaren vidrört, till dess man kommer till oftaberörda Memorial, då man får afhandla dessa saker; och jag anhåller därför om bifall till den punkt, som här föreligger.

Herr Rosenbergh: Mig synes, att någon jemförelse icke lämpligen kan ega rum emellan den nittonde punkten och den tjugonde. Den förra angår anslag utan återbetalningsskyldighet. Den sednare åter handlar om lån och antyder, att villkoren skola bestämmas sedermera. Då således det statsbidrag, hvarom här är fråga, icke är komparabelt med det näst föregående, behöfva icke heller bestämmelserna för åtnjutandet vara enahanda; hvarför jag yrkar bifall till punkten, sådan den är.

Herr Staaff: Med anledning af föregående talares yttrande ber jag få hemställa, huruvida icke någon särskild bestämmelse kan erfordras derom, huru *lån* till dessa ändamål hädanefter böra utgå, lika väl som att fastställa det belopp, hvarmed anslag utan återbetalningsskyldighet bör meddelas i förhållande till kostnaden. För min del tror jag, att bestäm-

melser erfordras lika väl i båda fallen; och då man ser i nittonde punkten, der en dylik föreskrift är lemnad, att densamma slutar med några ord, som hänvisa till det förväntade Memorialet angående villkoren, kan man deraf henta anledning förmoda, att detta Memorial *icke* berör den proportion, hvarefter statsbidragen skola fördelas mellan hvarje särskild ort; ty annars vet jag ej, hvarföre icke äfven i denna del kunnat sparas med bestämmande af understödets belopp till proportionen af en tredjedel mot kostnaden, till dess Memorialet förekommer, om meningen blott varit att nu hänvisa till detsamma. Det heter i nittonde punkten: "hvarjemte Riksdagen behagade föreskrifva, att för tillgodonjutande af ifrågavarande understöd skola i öfrigt lända till efterrättelse de villkor och bestämmelser, som Riksdagen med anledning af det Memorial Utskottet derom särskildt skall afgifva, kommer att fastställa"; och nästan ordagrant detsamma i tjugonde punkten: "samt att för erhållande af lån utaf ifrågavarande medel skola lända till efterrättelse de villkor och bestämmelser, som Riksdagen, med anledning af det Memorial Utskottet derom särskildt får afgifva, kommer att fastställa." Då således nu visar sig, att Utskottet i ena fallet inryckt ett bestämdt villkor beträffande bidragets storlek och *ändock* hänvisat till Memorialet, torde det åtminstone icke kunna skada, att äfven tjugonde punkten omfattade detsamma. Då emellertid en af Stats-Utskottets ledamöter förklarar, att äfven i denna del kommer att meddelas yttrande i oftaberörda Memorial, lär det icke vara skäl att nu gå längre, utan får man väl, då Memorialet förekommer, särskildt framställa de påstående, som kunna befinnas vara af nöden.

Jag medgifver, att skilnad eger rum mellan "anslag utan återbetalningsskyldighet" och "lån", men då lånet skall fördelas mellan flera händer, torde likväl på förhand böra bestämmas, huru mycket som skall komma hvar och en till godo af Statens bidrag jemväl under denna form.

Herr Friherre Alströmer: Jag tror, att man kan lemna denna fråga å sido för närvarande. För så vidt jag erinrar mig, hafva villkoren för de anslag, som lemnats till allmänna arbeten, varit lika riksdag efter riksdag, med någon skiljaktighet endast för de till Norrland anvisade medlen. I följd häraf har i nittonde punkten undantag gjorts från den allmänna regeln, men under den tjugonde äro fortfarande hänförliga samma villkor, som hitintills varit gällande. Emellertid kan, såsom en ledamot af Stats-Utskottet nyss yttrat, saken, om man så vill, tagas i närmare öfvervägande, då det af Utskottet omnämnda Memorial förekommer, och man binder sig således ingalunda genom ett godkännande nu af denna punkt, hvarom jag äfven anhåller.

Herr von Troil: Jag har ganska väl reda på, att i föregående punkt afses beviljande af anslag, då deremot i denna punkt fråga är att till utdikningar och aftappningar af sank trakter och sjöar utlemna lån å tillsammans 50,000 R:dr, men jag ber dock att få fästa uppmärksamheten derpå, att i båda dessa punkter hänvisas till de allmänna villkor, Stats-Utskottet kommer att i ett följande Utlåtande föreslå i afseende å dessa medels utlemnande. Det här antydda Utlåtandet torde icke vara annat än det under N:o 49 afgifna. Jag har dock i detta Utlåtande för-

gäfves sökt att finna någon proportion angifven, efter hvilken dessa lån skulle utdelas. Jag har icke något emot, att detta till Kongl. Maj:ts afgörande öfverlemnas; men jag har endast velat fästa Stats-Utskottets Herrar ledamöters uppmärksamhet på ett förhållande, som möjligen undfallit dem.

Mot sjelfva det ifrågavarande anslaget har jag för öfrigt icke något att invända, utan yrkar snarare bifall än afslag å detsamma.

Öfverläggningen var slutad, och Kammaren biföll hvad Utskottet föreslagit i denna punkt.

Punkterna 21—23.

Biföllos.

Utskottets slutliga anmälan, å sid. 19 i Betänkandet.

Lades till handlingarne.

§ 4.

Förekom till behandling och föredrogs punktvis Banko-Utskottets Utlåtande N:o 12, i anledning af väckta motioner om ändringar och tillägg i nu gällande lagstiftning angående hypoteksinrättningarne.

Punkten 1.

Herr Hessle anförde skriftligen: Jag var beredd på att, då de motioner, öfver hvilka Banko-Utskottet afgifvit föreliggande Utlåtande, blifvit till samma Utskott remitterade, de skulle blifva så knapphändigt behandlade, som de gjort.

Det har nemligen ej bort undfalla en hvar, som med uppmärksamhet följt det spår, hypoteksföreningarne och förnämligast hypoteksbanken intagit, att dessa kreditinrättningar sökt centralisera realkrediten inom sig och såmedelst inskränka folkets frihet i aftal och rörelse, som det oundgängligen behöfver, för att jordbruket, med all den last derå ligger, skall kunna utvecklas och bestå.

Det sista riksdag tillsatta Utskottet rörande jordbrukets finansiella angelägenheter afgaf ett Utlåtande, som af denna högt ärade Kammare till alla delar godkändes. Deri framhölls och utreddes, huruledes reform i hypoteksbanksinstitutionen är nödig och att inteckningsgarantiföreningar skulle vara särdeles välgörande för jordbrukaren, hvars svåra penningeställning är ett ojäfaktigt faktum.

Just sådana föreningar är det, som Herr Agardh i sin motion afser, men huru skall målet derför kunna uppnås, derest min och Herr Baron Raabs motioner om ändring i 5, 7 och 20 §§ af 1861 års förordning om en allmän hypoteksbank ej vinna bifall?

Både med och utan skäl agiteras det emot de enskilda bankerna, som föregifvas hafva dragit alla kontanta medel under sig, så att jordbrukarne saknat förlag och realkrediten upphört att vara verksam, men för att lösa

befolkningen från såmedelst iråkad, måhända till en del inbillad olägenhet, samt från förmynderskapet under den allmänna hypoteksbanken, är man likgiltig, oakadt uppenbart är, att der bankens monopol af statsmagterna ej göres oskadligt, ställningen måste slutligen blifva förtviflad.

Det synes som det föresväfvat Utskottet en synvilla. Det har nemligen bekymrat sig deröfver, att den solidariska ansvarighet, hvori hypoteksföreningarne och deras särskilda delegare stå till hypoteksbanken och dennas långifvare, skulle försvagas genom det man tilläte föreningarne emottaga depositioner af inteckningar emot af dem utfärdade tioåriga löpande obligationer; men ett så beskaffadt bekymmer är högst onödigt, ja obehörigt, emedan föreskrifvas kan och bör, att de enskilde delegare, som blifvit försedde med lån af medel från hypoteksbanken, ej ansvarade för de korta lånen, som Herr Agardh föreslagit. Lika litet som räkningen inom en hypoteksförening med de delegare, som erhållit försträckning af lån från hypoteksföreningarne före hypoteksbankens inrättande, inblandas med räkningen emellan föreningarne och banken samt den med de enskilde delegarne, som efter nämnda inrättning upptagit lån, med hvilken förra räkning banken ej har det ringaste att skaffa och som af dess deputerad vid årliga revisionen inom föreningarne ej heller revideras, lika litet kan ju den räkning, som skulle föras öfver obligationer för deponeerade inteckningar, behöfva inblandas med någondera af förstnämnda två räkningar.

Den som, lika med mig, har en ej ny eller opröfvad erfarenhet i dessa affärer, inser huru lätt och möjligt det är att inom en förening upplägga och föra särskilda conti, derigenom ansvarigheten för lånens återbetalning hålles begränsad inom de särskilda atdelningarne af låntagare.

Jag torde dessutom ej behöfva erinra derom, att min motion ej åsyftar något själfsvåld, då jag påpekat, att för den föreslagna obligationsrörelsen, i och för sig befordrande god hushållning med besparade kapital, borde af Regeringen fastställas reglemente och föreskrifvas nödig kontroll, derest hypoteksbanken skulle få det förståndiga infallet att utfärda tio- eller femårsobligationer, dertill banken efter nu gällande reglemente är berättigad, samt sådana i ofvansagda ändamål tillhandahålla den eller de hypoteksföreningar, som derom göra framställning. Jag tviflar dock ganska mycket, att detta kloka steg någonsin skall kunna tagas af en institution, som visat sig stationär.

Inteckningsgarantiföreningar kunde väl själfständigt uppstå, men om de förvaltas af redan bildade hypoteksföreningar, besparas dymedelst betydligt i omkostnader, och utgöra derjemte dessa föreningars vana vid affärer och räkenskaper en borgen för sakens framgång och bestånd.

Med ett så föråldradt exekutionsväsende som i vårt land finnes och med kännedom af den stora förlägenhet, hvori jordbrukaren är försatt dymedelst, att ej någon vill på grund af inteckning i fast egendom anförtro honom någon penningeförsträckning, emedan uppbörden af ränta derå samt ej sällan själfva kapitalets återbetalning äro för försträckningsgifvare förenade med dröjsmål, krängel och omkostnader, som någon redbar penningkarl ej vill sig underkasta, anser jag det folkets representanter skulle ganska mycket åsidosätta sina kommittenters förtroende, om de nu

föreslagna förbättringarne i vår kreditlagstiftning ej beaktades. Måtte en hvar besinna vigten deraf!

Vidkommande mig, som snart afslutar både min politiska och enskilda räkning med ett älskadt fosterland, är jag tillfredsställd deröfver att hafva i antydd rigtning verkat hvad mitt samvete fordrat.

Jag yrkar på grund af hvad jag nu framställt, afslag på Banko-Utskottets Betänkanden och ärendets återförvisning till detsamma, med föreskrift, att antingen utarbета och till Riksdagen framlägga förslag till de förändringar, motionen afser, eller ock föreslå skrifvelse till Kongl. Maj:t med underdånig anhållan, att Kongl. Maj:t behagade till nästa Riksdag aflåta Proposition derom.

Herr de Maré: Då vid föregående riksdag åtskilliga motioner väcktes om förändring i nu gällande hypothekslagar, fästade Banko-Utskottet Riksdagens uppmärksamhet derpå, att Kongl. Maj:t och Rikets Ständer, i 20 § af kongl. förordningen den 26 April 1861, åt hypotheksinrättningarnes delegare öfverlemnadt rättighet att vid allmänna sammankomster taga initiativ i fråga om förändringar af de för hypotheksinrättningarne gällande förordningar, med erinran dock om Riksdagens rätt till initiativ i dessa frågor. Denna af Utskottet uttalade grundsats godkändes äfven af Riksdagens begge Kamrar, och när ett sådant godkännande, vägradt af några talare endast på den grund, att hypotheksbanken icke, så som man förväntat, skulle hafva fullgjort de behof af låneförsträckningar, som förefunnos snart sagdt i alla landsändar, då vanns, torde det icke vara förnått att anhålla om ett sådant bifall i år, då allmänna hypotheksbanken under sistlidet år och intill de fjorton sistförflutna dagarne af detta år i lån utlemnadt öfver 10,700,000 R:dr. Detta är, mine Herrar, en summa, som så motsvarar behofvet, att jag icke misstager mig, då jag säger, att för närvarande högst få ansökningar om lån vänta på beviljande.

Icke heller torde någon kunna påstå, att, om 5 § af hypothekslagen upphäfdes och rättigheten att upptaga lån derigenom återgäfves åt de särskilda föreningarne, billigare lånevilkor derigenom skulle erhållas, än hypotheksbanken nu kan åstadkomma, ty jag behöfver säkert icke fästa Herrarnes uppmärksamhet på de följder, som skulle uppstå, om denna 5 § upphäfdes. De olika hypotheksföreningarne skulle då sannolikt komma att verkställa, så till sägandes, hetsjagt efter lån, såsom förut varit fallet, innan den allmänna hypotheksbanken inrättades, under hvilken tid de olika hypotheksföreningarne öfverbjödо hvarandra å penningemarknaden. Det vore en af de största olyckor, som i närvarande stund kunde drabba vårt land, om detta förhållande åter infördes.

Den ärade motionären har i sitt nyss upplästa, skriftliga anförande yttrat åtskilligt, som, efter min uppfattning, till största delen berörde en ännu icke föredragen motion. Jag lyckades icke tillräckligt uppfatta hans föredrag, men på samma gång jag beklagar detta, tror jag dock, att Kammarerna med lugn kan lemna sitt bifall till Utskottets Utlåtande i denna punkt, hvarpå jag anhåller om proposition.

Herr Hesse: Med anledning af den siste värde talarens uppgift, att från hypotheksbanken flera millioner R:dr blifvit utlemnade såsom lån

till hypoteksföreningarna, vill jag fästa uppmärksamheten på, att dessa lån äro förenade med så hårda och betungande villkor, att få af de enskilde delegarne deraf kunna sig begagna. Dels är nemligen räntan i och för sig ganska hög, dels äro de med lånen förenade öfriga kostnader, deribland en stor kapitalrabatt, så betydliga, att dessa lån icke kunna användas af andra, än som före deras undfående redan äro ruinerade. Jag vill nu blott fråga: äro dessa lån lämpliga för den i finansielt betryck städde jordbrukaren, och är genom dem ej vägen öppnad för hans nedsänkande i ännu djupare betryck? Så har dock hypoteksbanken gått till väga och den vill icke nu utbyta det spår, hvarpå den inträdt; den kör på sidan om den väg, som leder till jordbrukets sanna intresse, obekymrad om det derigenom bär omkull för den ena jordbrukaren efter den andra. Man har sagt, att Svenska jorden, derigenom att den belastats med hypotekslån, till stor del blifvit pantsatt hos utlåndingen. Detta tror jag vara ett misstag; ty, för att endast taga ett exempel från den hypoteksförening, der jag är ordförande, omfattar denna ett distrikt, i hvilket jorden är uppskattad till 330 millioner R:dr, men hypoteksföreningens 300 delegare hafva tillhoppa upptagit endast 20 millioner R:dr. Sammanräknar man också i hela landet de lånebelopp, som genom hypoteksbanken kommit jordbrukaren till godo, uppgå ej dessa till någonting så betydande i jemförelse med hvad hela Sveriges jord är uppskattad till, och då icke privatbankerna kunna lemna jordbrukarne lämpligt förslag, utan hypoteksbanken ensamt förbehållit sig att uppträda såsom deras förläggare, vore det i sanning underligt, om hela Svenska folket, på sätt nu sker, behöfde stå under förmynderskap af detta bolag.

På grund af alla dessa förhållanden kan jag icke annat än vidhålla mitt förut framställda yrkande.

Herr de Maré: Då af den föregående talarens anförande skulle kunna framgå, att de villkor, hvarunder lån nu erhållas från allmänna hypoteksbanken, vore så särdeles betungande, vill jag fästa uppmärksamheten på, att dessa lån, ställda på 40 års amortering, icke äro dyrare än att de motsvara en årlig ränta af ungefär $5\frac{9}{10}$ procent samt amortering af kapitalet med $\frac{3}{4}$ procent. Jag hemställer ock, huruvida någon, som behöfver låna, kan under nuvarande penningställning hoppas att erhålla lån på 40 år på billigare villkor än dessa; och jag vågar på grund häraf påstå, att den värde talarens anförande visserligen kan låta mycket bra och förefalla högst bevisande för den, som ej gjort sig reda för nyssnämnda förhållande, men att den, som detta gjort, deruti icke kan se någonting annat än ett ytterligare bevis för merbemälda 5 §:s nödvändighet i hypoteksförordningen.

Herr Hierta: Ehuru det visserligen förefaller mig svårt att åstadkomma någon förändring i den af föregående talare omförmälda 5 §, då så få talare anmält sig och endast en uppträdt till förmån för den i ämnet väckta motionen, men äfven hans yrkande blifvit bestridit, kan jag dock icke underlåta att vördsamt anhålla att vid detta tillfälle få i Kammarens minne återkalla någonting, som passerade vid stiftandet af nu ifrågavarande hypotekslag, men som nu torde hafva fallit i glömska.

Då vid 1859—1860 årens Riksdag fråga väcktes om inrättandet af en allmän hypoteksbank, deltog jag, såsom ledamot i Sammansatt Stats- och Banko-Utskott, i behandlingen af detta ärende. Icke nöjde med det slut, hvartill detta Utskott kom, afgaf jag jemte några andra ledamöter reservation mot tvänne punkter af detsamma.

Betraktar jag nu den motion, som legat till grund för förevarande Utskottsbetänkande, finner jag att i densamma icke blott är fråga om, såsom Utskottet säger, att upphäfvandet af den omnämnda 5 § skulle "återgifva åt de särskilda hypoteksföreningarne frihet att hvar för sig ånyo upptaga lån och således återinföra det förhållande, som utgjorde en af de hufvudsakligaste anledningarne till allmänna hypoteksbankens inrättande", utan att här är fråga om en vida större och viktigare princip. 5 § i kongl. förordningen af den 26 April 1861 förbjuder nemligen alla föreningar af jordegare att på hvilket sätt och under hvilka villkor som helst utgifva obligationer och derå upptaga lån. Och, mine Herrar! detta gäller icke blott upptagandet af sådana lån, som skulle tjena till att inlösa äldre inteckningar på lång amorteringstid; utan, t. ex. om en förening af jordegare skulle önska upptaga lån genom obligationer på 5, 10, 15 år, så är detta densamma förvägradt genom det förmynderskap, som denna samma 5 § lagt i händerna på allmänna hypoteksbanken.

Uti de reservationer, som, vid det tillfälle jag nyss omnämnt, af mig och andra afgåfvos, förutsades ock de följder, som af den nämnde 5 § skulle uppkomma, och åberopades det våld, den innebar mot enskilda föreningar af jordbrukare.

Vid 1862—1863 årens riksdag erkändes sedermera äfven, att allmänna hypoteksföreningen vidtagit åtgärder, hvilka för landets jordbrukare i allmänhet vore föga tillfredsställande. Vid den första upplåning hypoteksföreningen gjorde, förband den sig att icke under en längre tid vidare upptaga något lån, hvarigenom inträffade, att en mängd personer, som anmält sig till undfående af låneunderstöd, hvaraf de voro i stort behof, icke kunde erhålla några lån. Och häri låg i icke ringa mån orsaken till den kris, som kort derefter träffade jordbrukarne och som man sökt tillskrifva andra orsaker.

Jag har, såsom sagdt, endast velat i Herrarnes hågkomst återkalla dessa förhållanden och slutar med att uttala den mening, att det, i min tanke, skulle vara en välgärning för jordbrukaren, om merbemälde 5 § blefve upphäfd, likasom ock dermed ingenting annat skulle ske än hvad rätt och billigt är. Då jag ej hörde, huruvida Herr Hessle nyss framställde något yrkande, torde jag för min egen del hos Herr Talmannen få utbedja mig proposition om återremiss af Betänkandet i den syftning jag uttalat.

Herr Per Nilsson från Örebro län: Då motionären sjelf är ordförande i en hypoteksförening, har han bäst varit i tillfälle att se, med hvilka olägenheter dessa föreningar nu laborera genom det förmynderskap, i hvilket de stå under allmänna hypoteksbanken. Den tid, då de särskilda hypoteksföreningarne sjelfva fingo uppnegotiera lån på den utländska penningemarknaden, hade de icke så svårt att få penningar och klaga icke så mycket öfver brist derpå som nu, då de i alla sina opera-

tioner äro bundne af den allmänna hypoteksbanken. Då jag således tror, att genom det af motionären framställda förslaget en förändring till ett bättre i detta beklagliga förhållande skall inträda, ber jag att få förena mig med honom i hans yrkande om återremiss af Betänkandet i denna punkt.

Herr vice Talmannen Mannerskantz: Det måste väl erkännas vara en riktig sats, att det allmännas fördel bör ställas framför den enskildes. Denna sats var det som tillämpades, då den allmänna hypoteksbanken inrättades. På den tid, då, i följd af de särskilda hypoteksföreningarnes låneoperationer, svenska Statens kredit i utlandet blifvit störd, och då samtidigt med dem svenska Staten var nödsakad att för sina egna ändamål uppträda såsom lånesökande i större skala på den utländska marknaden, var det nemligen alldeles nödvändigt, att någonting gjordes för att dels återställa denna mindre goda kredit, som genom de enskilda föreningarnes operationer uppkommit, och dels för framtiden ställa så till, att hvarje underhandlare om lån i utlandet antingen för Statens eller jordbrukets räkning, såsom ombud för ett mäktigare intresse och underhandlande om större lånebelopp på en gång skulle kunna der uppträda med vederbörlig styrka och nedlägga mera kraft och enhet i sina lånenegotiationer. Detta var grunden för statsmagternas åtgärder vid stiftandet af hypoteksbanken, hvarigenom visserligen ett visst tvång lades på de särskilda hypoteksföreningarne, men hvilket man dock måste anse fullt berättigadt både från Statens och jordbrukarnes *allmänna* intresse, äfven om det skulle se ut som om *enskilda* individer bland jordbrukarne blifvit lidande genom hypoteksbankens tillkomst, hvilket då hufvudsakligen måste tillskrifvas det alltför litet verksamma sätt, hvarpå denna bank tidtals varit förvaltad. För min del tror jag dock icke, att det skulle varit för jordbrukarne fördelaktigt, att denna anstalt icke kommit till stånd; ty den har vid början af sin verksamhet för jordbrukarnes räkning gjort ganska stora upplåningar i utlandet på goda villkor, oaktadt svenska Staten samtidigt der uppträdt såsom lånesökande, hvilket säkerligen icke skulle kunnat ske, om de enskilda hypoteksföreningarne då fått fortfara med sina hvarandra korsande utländska låneoperationer, och om hypoteksbankens upplåningar de sednaste åren icke kunnat göras med samma framgång, så måste rätta orsaken dertill sökas dels i den förändrade ställningen på den utländska kapitalmarknaden och dels i de alltför stora och alltför många lån, som der för svenska samhällets räkning blifvit sökta. Då man emellertid sålunda fann sig nödsakad att ur den allmänna nyttans synpunkt underkasta jordbrukarne det stadgande, att alla fonderade upplåningar för deras räkning endast genom hypoteksbanken för framtiden skulle ega rum, var det äfven nödvändigt tillförsäkra dem, att deras angelägenheter i afseende på upplåningarne under begge statsmagternas kontroll likväl alltid på bästa sätt skulle tillgodoses; hvarföre och i bankens styrelse insattes ett ombud från Regeringen och ett från Representationen att deröfver vaka, och det derjemte alltid bör åligga så väl den ena statsmagten som den andra, att sjelfva med noga uppmärksamhet följa hypoteksbankens åtgärder och tillse, att denna anstalt gagnar och icke skadar det stora antal jordbrukare, som äro anvi-

sade att numera uteslutande derifrån få sina lånebehof på för dem tryggande sätt uppfylla.

Jag vill nu icke ingå i att framställa några detaljanmärkningar, som jag anser kunna göras mot det sätt, hvarpå hypoteksbankers förvaltning varit handhåfl, men jag tror, att den alltför mycket fasthållit vid gamla former och ställt både sin upplåning och de utlemnade lånen på alltför lång tid, hvarigenom den både varit tvungen att till största delen från utlandet hemta sina lånetillgångar och ej med hvad den lyckats upplåna kunnat vara till så stor nytta i flera rigtningar för jordbrukarne, som den skulle varit, om den, sökande att icke blott på ett enda, utan på flera olika sätt uppfylla alla de hvarjehanda olika lånebehof som för jordbruket finnas, skött sina operationer med större frihet och större mångfald, om jag så får uttrycka mig. Så mycket är dock säkert, att hypoteksbanken äfven i den stela form hvari den hittills uppträdt dock i flera hänseenden ländt jordbrukaren till gagn, om ock icke i så hög grad som skulle blifvit händelsen, i fall dess styrelse hade handlat med mindre oväldighet, och om åtminstone en del af bankens så väl upp- som utlåningar hade skett på kortare tider. Jag hoppas dock, att den dag skall komma, då hypoteksbanken skall skötas så, att dess operationer i hvarje särskildt fall rätta sig efter jordbrukarnes behof och dymedelst kunna betjena dem i alla rigtningar. Just i detta afseende vill jag, vid föredragningen af Betänkandets sednare punkt, hvari Utskottet atstyrker Herr Agardhs förslag, söka visa, att detta förslag innebär åtskilligt, som kunde för jordbruket vara af den väsendtligaste nytta, om det rätt får tillämpas.

Herr C. A. Larsson: Med anledning af några föregående talares uppträdande mot det slut, hvartill Banko-Utskottet kommit vid behandling af Herr Hessles motion om upphäfvande af 5 § i kongl. förordningen den 26 April 1861 om den allmänna hypoteksbanken, finner jag mig böra yttra några ord för att framställa min åsigt i förevarande fråga.

Om genom någonting krediten för våra jordbrukare skulle i grund förstöras, så vore det i sanning genom vidtagande af den förändring i hypotekslagen, som motionären föreslagit. Vi behöfva nemligen blott påminna oss den tid, då de särskilda hypoteksföreningarne egde rättighet att utställa obligationer och med dem uppträda på den utländska penningemarknaden. Vi minnas, huru dessa föreningars obligationer försålles i stora massor, den ena föreningen bjöd under den andra, kursen på deras obligationer var i ständig omvexling af stigande och fallande, och en allt större klagan förspordes, att svenska krediten i utlandet framställdes i en falsk dager. Jag medgifver visserligen, att förhållandena vore något bättre i aldra första början af dessa föreningars operationer; ty obligationerna såldes då utan kapitalrabatt och gingo med förmånlig ränta, men detta kom sig helt enkelt deraf, att man då hade öfverflöd på penningar. Nu veta vi, att ställningen sedan dess betydligt förändrats genom allmän penningebrist, räntans stigande och så vidare; så att vi nu kunna prisa oss lyckliga öfver att ega en allmän hypoteksbank. Jag tror också sannerligen, att, om man har hypoteksbankens obligationer i handom och tager i betraktande, att denna bank eger en statsgaranti af 8,000,000 R:dr, man icke kan undgå att finna, det dessa papper förtjena

en betydligt bättre kredit än obligationer, utfärdade af enskilda föreningar, skulle kunna ega. Vill dessutom en jordbrukare hafva lån på kortare tid än den, på hvilken dessa obligationer äro ställda, t. ex. på 8 å 10 år, så kan han ju på denna kortare tid belåna samma obligationer.

Man har sagt, att vid allmänna hypotheksbankens inrättning ett våld begicks mot de gamla hypotheksföreningarne. Detta är ett uppenbart misstag; ty man tvingade ingalunda in föreningarne i banken, de egde sin fulla valfrihet att der ingå eller icke ingå, och jag tror ej, att de hypotheksföreningar, som icke inträdt i allmänna hypotheksbanken, stått sig bättre än de som med densamma sammansmält.

Vidare har en talare yttrat, att hypotheksbanken inträdt på oriktigt spår och kört omkull en mängd jordbrukare. Skulle detta hafva varit förhållandet, kan det icke vara annat än jordbrukarnes eget fel, hvilka ej i banken insatt sådana personer, som varit lämplige att bevaka deras intressen. Det är nemligen hypotheksföreningarnes delegare, det vill säga jordbrukarne sjelfva, som tillsätta tre personer i den af fem ledamöter bestående hypotheksbankens styrelse; af de öfriga tvänne tillsättes en af Kongl. Maj:t och den andre af Riksgälds-kontoret. Under sådana förhållanden skulle det väl vara besynnerligt, om dessa personer skulle finna det välbetänkt att ruinera jordbrukarne, och jag tror för öfrigt, man nu verkligen kommit så långt, att man inser, att det ingalunda vore någon fördel att på något sätt bidraga till jordbrukarens ruin, utan att tvärtom på hans välmåga och jordbrukets förkofran hela landets framtid hvilat. De farhågor, nyssnämnde talare i förevarande hänseende uttalat, torde således befinnas helt och hållet ogrundade; hvarjemte, om hans förslag om upphäfvandet af bemälde 5 § vunne framgång, man endast skulle återkomma till samma olyckliga förhållanden, som egde rum, då de särskilda hypotheksföreningarne konkurrerade med hvarandra på utländska marknaden och rubbade rikets kredit.

Nu ega vi blott tvänne konkurrenser på utländska marknaden, nemligen Staten för jernvägarnes räkning och allmänna hypotheksbanken för jordbrukarnes. Svenska Staten har emellertid så ställt sina upplåningar, att de icke rubbat hypotheksbankens kredit, utan har denna kunnat i utlandet uppnegotiera betydliga summor och skaffa medel åt dem, som i flera år fått vänta utan att kunna få lån.

Hvad slutligen angår, att hypotheksbankens lån skulle vara särdeles betungande, såsom man här velat påskina, tror jag att, då dessa lån utfalla med 11½ procents kapitalrabatt och man nu kan köpa för *samma pris* dubbelt så mycket jord, som *då* de första föreningarne blefvo delegare i banken, ingen skall hafva skäl att beklaga sig öfver lagstiftningen i detta afseende.

På skäl, som jag nu anfört, och med upprepande af att det ytterst beror på hypotheksföreningarne sjelfva att rätta de missförhållanden, som möjligen skulle i afseende å hypotheksbanken vara för handen, genom att i densamma insätta lämpliga ombud, yrkar jag bifall till Banko-Utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Hierta: Herr vice Talmannen Mannerskantz har ganska riktigt påpekat, att den förnämsta anledningen, hvarför 5 § af nu gällande

hypotekslag blifvit stadgad, var den allmänna föreställningen, som vid hypotekslagens stiftande egde rum och så småningom inrotat sig i allmänna tänkesättet, att nemligen de särskilda hypoteksföreningarnes lånetransaktioner på den utländska marknaden skulle leda till ett ofördelaktigt resultat. Man väntade sig, att, om dessa särskilda hypoteksföreningar sammansmälte i en enda, skulle denna kunna erhålla vida bättre lånevilkor än förut, och derföre stadgades äfven, att lån icke finge till de särskilda hypoteksföreningarne öfverlemnas mot högre än 5 procent ränta, hvadan den allmänna hypoteksbanken sålunda icke heller kunde upptaga lån mot andra vilkor än dem som kunde realiseras med denna i lagen gifna föreskrift. Hvad blef följden häraf? Jo, att allmänna hypoteksbankens lån icke stått billigare än de särskilda föreningarnes. En förening, nemligen den skånska, protesterade emot denna lag.

Jag ber att få anmärka, att den siste talaren misstagit sig, då han påstått, att icke något tvång skulle förefinnas att ingå i den allmänna föreningen. Detta är visserligen sannt i afseende å de lån, som redan äro gifna, men om en särskild förening skulle vilja upptaga ett nytt lån, kan den, på grund af lagens föreskrift, icke förskaffa sig ett sådant på annat sätt än genom den allmänna hypoteksföreningen. Den siste talaren har påstått, att villkoren på den utländska penningemarknaden nu icke skulle vara sämre än förut, men denna uppgift är dock icke riktig, om man besinnar, att räntan i utländska marknaden står så mycket lägre än i Sverige. Det är i sanning ett icke praktfullt resultat för allmänna hypoteksinrättningen att med 8,000,000 R:dr statskredit och pant af hela den svenska jorden icke kunna betinga sig bättre vilkor än den hittills erhållit.

Den siste talaren har likaledes misstagit sig, då han påstått, att här vore fråga om att, genom upphäfvande af 5 § hypotekslagen, hindra jordegarna från att ingå i den allmänna hypoteksföreningen. Genom den föreslagna förändringen uppstod ingalunda något hinder härför; men man borttog det tvång, som nu finnes att ingå i denna förening och som, enligt mitt förmenande, utgör ett våld mot jordegaren. Jag tror för min del, att den svenska jordegaren misskänner sig sjelf och sitt eget intresse, då han, med frångående af frihetens grundsats, sålunda ställer sig under förmynderskap af några få personer i Stockholm, hvilka efter behag värda dessa angelägenheter. Jag anser icke ringa anledning förefinnas att, för rättvisans och sanningens skull, återremittera detta ärende till Utskottet; och jag får ännu en gång upprepa att genom upphäfvande af den ifrågasvarande 5 § ingalunda något hinder uppstår för de särskilda föreningarne att sluta sig till den allmänna hypoteksinrättningen, men att man derigenom kommer att borttaga ett onödigt tvång.

Herr Hessle: Jag ber Kammaren om ursäkt derför, att jag åter tagit till ordet. Det har skett i ändamål att besvara de anmärkningar, som af en representant från Östergötland här blifvit framställda.

Han har yttrat, att folkets talan skulle bevakas genom hypoteksföreningens ombud. Jag frågar med hvad rätt dessa ombud föra svenska folkets talan. Det vore i sanning simpelt, om svenska folket skulle lägga

sina intressen i händerna på hypoteksföreningens ombud. De föra deras talan, som *fått lån*, men ingalunda deras som *icke erhållit lån*.

Talaren har vidare påstått, att hypoteksinrättningen gjort det lättare att inköpa jordegendomar. Det har icke varit hypoteksbankens ändamål att endast skaffa köpeskilling till jorden, utan deremot att anskaffa kapital för att förbättra jorden och göra den mera fruktbar.

Talaren har vidare yttrat, att det var ett olyckligt förhållande som rådde, då de särskilda hypoteksföreningarne öfverbjödo hvarandra på den utländska marknaden. Olyckan var dock ej större än att lånen under denna tid erhöles utan rabatt, och de särskilda hypoteksföreningarne voro ingalunda i förlägenhet i anskaffandet af penningar. Nu deremot erhåller den allmänna hypoteksbanken icke några lån utan *mot* rabatt och på ganska hårda villkor.

Talaren har påstått, att det skulle stå de särskilda hypoteksföreningarne fritt att ingå i den allmänna hypoteksbanken eller icke. De äro ju dock, genom nu gällande lagstiftning, betagna all rätt att uppnegotiera något lån på annat sätt än genom den allmänna hypoteksbanken. Hypoteksföreningen i Örebro län ingick visserligen icke i den allmänna hypoteksföreningen, men huru skall denna förening eller någon annan kunna agera, då den ju icke får utgifva några förbindelser?

Hvad angår de 8,000,000 R:dr, som Staten garanterat till hypoteksbankens kredit, så få ju icke dessa medel användas till bankens gagn, utan äro endast en paradmöbel för att underlätta bankens upplåning, och det åligger ju delegarne att i fall af behof pro rata parte tillskjuta hvad som erfordras. Hvad nytta medför då denna garanti? Jo, att ställa fria jordegare under ett förmynderskap af ett reglemente, som icke utan de begge statsmagternas beslut kan förändras.

Hvad revisionen beträffar, kunna genom det sätt, hvarpå ombuden tillsättas, delegarnes intressen komma att förtryckas af dem som borde desamma befordra.

Herr Uhr: Då jag vid allmänna hypoteksbankens inrättning var af samma åsigt som Herr Hierta, och sedan dess de farhågor, som af honom då i förevarande ämne uttalades, blifvit verkligheter, är jag äfven nu af samma mening som han; och som han nu redan uttalat denna, kan jag inskränka mig till att med honom deruti instämma.

Efter härmed slutad öfverläggning framställde Herr Talmannen, i enlighet med de yrkanden som blifvit gjorda, propositioner dels på bifall till Utskottets förslag och dels på återremiss, samt förklarade af dessa propositioner den förra besvarad med öfvervägande ja. Votering blef då begärd, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs denna voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Banko-Utskottet hemställt i första punkten af dess Utlåtande N:o 12,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammarén återförvisat ifrågavarande punkt till Utskottets förnyade handläggning.

Omröstningen utföll med 65 ja mot 61 nej; varande alltså Utskottets hemställan bifallen.

Andra punkten.

Bifölls.

Punkten 3.

Herr vice Talmannen Mannersskantz: Såsom jag nyss antydde, anser jag för min del, att den vigtigaste anmärkningen, som kan göras emot hypotheksbanken, är den, att dess styrelse varit alltför ensidig i sitt handlingssätt, i det den fortfarande jemnt följt det gamla sättet, att endast utlemna lån på mycket lång tid och derigenom nödgats att söka verkställa sin egen motsvarande upplåning, till aldra största delen på den utländska marknaden, då den deremot, om den velat hafva penningar på kortare tid, säkerligen med samma fördel skulle hafva kunnat skaffa dem här hemma i landet. Och hade hypotheksbankens styrelse rättat sig efter jordbrukets behof, så hade den sökt gifva lån, icke blott på längre, utan äfven på kortare tid, och skulle härigenom både bättre hafva uppfyllt det för bankens stiftande afsedda ändamålet och, åtminstone för någon större del af sin upplåning, kunnat få begagna landets egna kapitaltillgångar. Såsom det nu är stüldt, och efter våra förhållanden, är det nemligen mycket svårt att här kunna erhålla lån annat än på kortare tid, emedan hvarje kapitalegare naturligtvis vill bibehålla fri disposition öfver sina utlånta medel, och vi icke här såsom i utlandet hafva en utvecklad obligationshandel eller en marknad, der äfven på lång tid ställda obligationer hvad stund som helst kunna både köpas och återförsäljas.

Herr Agardhs nu föredragna motion innefattar emellertid, enligt min tanke, någonting som skulle kunna blifva till stor nytta för att befrämja hvad jag nyss antydde vara önskligt, eller att de inhemska kapitalen, mera än de under de sednare åren gjort, skola kunna komma jordbruket till godo; ty orsaken hvarföre landets egna kapitaltillgångar under det sista årtiondet allt mera börjat dragas ifrån deras förut mera allmänna direkta användning till belåning af jord, måste till största delen sökas deri, att kapitalegarne, efter den utveckling som bankväsendet här tagit, funnit med sin fördel öfverensstämmande, att insätta sina penningar uti de förmedlande upp- och utlåningsanstalter, som öfverallt uppkommit, och der de insätta medlen, med undvikande af det besvär som med pröfning och förnyelse af säkerhet i jordhypothek är förenadt, på hvilken tid som helst kunnat stå insättarne till buds, i stället för att genom fortsatt utlåning till enskilde jordbrukare plasera dem på ett sådant sätt, att ofta hvarken kapital eller ränta kunnat af dem på bestämda tider få uppbäras. Men om derföre, då landets kapitalegare sålunda hafva föredragit att insätta sina disponibla medel i bankerna, hvilkas organisation ej föranleder de hos dem placerade kapitalens användande i jordbrukets tjänst, man nu skulle vilja söka att godtgöra denna för jordbruket uppkomna olägenhet,

så kan det naturligtvis icke ske på något annat bättre sätt, än att de förmedlande anstalter, som äro afsedda att förskaffa behöfliga lånetillgångar för jordbruket, nemligen allmänna hypotheksbanken och hypotheksföreningarne, så inrättas och skötas, att äfven de med lika lätthet som bankerna kunna draga till sig de inhemska kapitalen. I detta afseende har jag för min del vid flera föregående tillfällen föreslagit och ifrigt förordadt, att hypotheksanstalterna skulle utgifva obligationer ställda på så kort tid, att de borde blifva lätta att afyttra eller omsätta äfven på den inhemska penningemarknaden, men jemväl det af motionären framställda förslaget synes mig vara förtjent af stor uppmärksamhet, ehuru det måste medgifvas, att han vid detaljbestämmelserna deri måhända gått något längre, än som varit både behöfligt och lämpligt. Hvad jag anser utgöra den på en riktig grundtanke hvilande hufvudsatsen i motionen är nemligen det, som innehålles i dess första moment, eller att "hvarje behörigen konstituerad hypotheksinrättning må ega rättighet att öppna en depositionsräkning med innehafvare af skuldsedlar, intecknade i jordfastighet, och i öfrigt så beskaffade, att de, enligt nu gällande stadgar, skulle såsom säkerhet för lån i hypotheksförening godkännas", och hade det varit nog att taga detta och det sista momentet i motionen samt dervid göra några mindre omarbetningar eller tillägg, för att åstadkomma någonting i afseende på jordbruksbelåningen särdeles verksamt och lätt användbart. För att visa den stora nytta, som införandet af en dylik depositionsrörelse skulle komma att medföra, vill jag såsom exempel häntyda på, huru nu tillgår då någon jordegare söker belåningsrätt i en hypoteksförening. För att förvärfva denna rätt måste han inlemna en anmälan om sin önskan att blifva delegare i föreningen och låta densamma åtföljas, ej blott af en till hypotheksföreningen eller annan person ställd förbindelse, intecknad i det jordstycke för hvilket inträde i föreningen sökes, utan ock en stor mängd andra handlingar, som erfordras för att styrka dels egarens behöriga åtkomst eller eganderätt till jorden, samt dels hvilket värde densamma med hänseende till sin beräknade afkastningsförmåga skäligen kan anses ega, och dels slutligen om och i hvad mån den är af föregående gravationer besvärad. Allt detta underkastas en sorgfällig pröfning af föreningens tjenstemän och styrelse, som efter godkännande af handlingarnes formenlighet och pantens tillförlitliga godhet bestämmer den lånerätt, som bör tillkomma den till delaktighet i föreningen anmälde jordegaren, som derefter antecknas att i sin tur, när tillräckliga penningetillgångar hinna inflyta, erhålla lån ifrån föreningen. Men innan detta sker, kan ofta hända, att den lånesökande jordegaren får vänta flera år, innan han kan utfå några penningar ifrån föreningen, och under denna väntan bruka vanligen hans inlemnade handlingar till honom återställas för att kunna på annat håll begagnas; men om man härvid gick till väga på ett sådant sätt, att den pröfvade och godkända inteckningen med dess många tillbehör icke från föreningen återlemnades till jordegaren, utan denne i stället erhöile ett qvitto eller bevis ifrån föreningen, hvarigenom denna, under erkännande att den i deposition hos sig emottagit ett dylikt namngifvet eller specificeradt hypothek och pröfvat och godkänt detsammans både giltighet och säkerhet samt tillerkänt det pantörskrifna jordstycket att till

till visst antaget värde ega lånerätt i föreningen, tillförband sig att när som helst tillhandahålla samma hypothek i fullgiltig kraft bevaradt, antingen för den person, till hvilken depositionsbeviset utfärdades, eller ock för den, till hvilken detsamma efter anmälan i hypoteksföreningen skulle kunna transporteras, äfvensom ock att, sedan hypoteket kommit i annan hand än jordegarens egen, till rätte innehafvaren deraf å bestämda tider utbetala derå förskrifven ränta — samt möjligen också att efter särskildt afstal med depositionsbevisets egare och emot betingad godtgörelse åt denne efter icke alltför kort utsatt uppsägningstid återbära sjelfva kapitalet — så skulle man, genom vidtagande af sådana åtgärder ifrån hypoteksföreningarnes sida, som kunde föranleda ett mera allmänt begagnande af de ifrågavarande depositionsbevisen — ganska naturligt komma derhän att göra föreningarne till sådana förmedlande anstalter emellan landets jordegare och kapitalister, som med stor fördel skulle kunna verka till begge parternas tjänst. De sednare skulle efter förslagets genomförande, jemte det de bibehållit full säkerhet i för dem särskildt aflagda panter och bevarat sin uppsägningsrätt, sluppit ifrån allt besvär, som är förenadt med belåning af inteckningar, och kunnat påräkna sina betingade räntors betalning i rätt tid, utan att sjelfve behöfva indrifva dem; och de förre skulle hafva vunnit fördelen att med större säkerhet kunna påräkna de af enskilde personer dem lemnade lånens bibehållande, ända till dess de komme att i sin ordning utfå sina i hypoteksföreningarne sökta lån på längre tider.

Det förlidet år för undersökning af jordbrukets ställning tillsatta Särskilda Utskottet tillstyrkte något dylikt som nu är i fråga, genom föreslående af så kallade garantiföreningars inrättande; men, i min tanke, äro de gamla hypoteksföreningarne bäst i tillfälle att vara sådana garantiföreningar, om de göra till sin uppgift, att, jemte det de betjena jordbrukare, hvar i sin tur efter förvärfvad delegarerätt, med de fonderade lån hvar till hypoteksbanken genom utfärdade obligationer kan lyckas bereda tillgång, jemväl åtaga sig att garantera de intecknade och hypotiserade reversernas säkerhet och den ordentliga liqviden af deri utfästa räntor för de kapitalegare, som vilja utlåna dem tillhöriga medel emot af enskilde jordbrukare lemnad pant i viss bestämd jordfastighet. Genom att ställa dessa begge operationer i förbindelse med hvarandra och först lemna jordegarna en garanti för dessa af enskilde personer dem lemnade lån, och sedan, i mån af tillgång, förskaffa dem den ändå större fördelen af stående amorteringslån, skulle man säkerligen kunna framkalla en ständig penningecirkulation genom hypoteksanstalterna, deraf jordbrukarne skulle vinna ganska mycken trygghet att under alla förhållanden kunna få lån, enär det för kapitalegarna otvifvelaktigt skulle vara en lockelse, att med den fullkomligaste säkerhet kunna insätta sina penningar eller få dem garanterade uti inrättningar, som lemnade visshet om både ränte- och kapital-liquidens verkställande på bestämda dagar, och det skulle då troligen uti hypoteksföreningarne inströmma mycket mera penningar än som nu gå till bankerna, emedan de förra anstalterna, då de voro inrättade icke för vinstens skull, utan blott för att tjena dem, som deri ingingo såsom delegare, måste kunna betala högre kapitallegga än bankinrättningarne, som hafva till ändamål att skaffa vinstutdelning åt sina delegare.

Jag vill emellertid icke göra något särskildt yrkande, emedan det nu är så sent på riksdagen, att en återremiss ej skulle tjena något till; men jag har dock icke kunnat underlåta att fästa uppmärksamheten på detta nu omnämnda, ganska lätt användbara medel, att skaffa jordbruket kapital på förmånliga villkor. Och man bör härvid göra allt hvad man kan för att underlätta möjligheten, synnerligast för de mindre jordbrukarne, att erhålla medel ej allenast till uppdrifvandet af sina jordbruk utan äfven för att kunna göra ej alltför mycket förlustbringande omsättningar af jordstycken från en hand i en annan; ty så länge det nuvarande missförhållandet fortfar för det stora antalet jordbrukare i vårt land, så måste jorden nödvändigt falla i värde och arbetet å densamma i följd deraf afstadna, såsom det äfven under de sednare åren till stor del har inträffat; och då arbetet icke gått med samma kraft som förr inom landets förnämsta näring, har äfven utvecklingen i alla andra rigtningar måst deraf tillbakahållas genom tilltagande svaghet i landets produktions- och konsumtionsrörelse samt deraf föranledd tillväxande brist i statsinkomsterna, till alltmera uppenbar skada för hela samhället. Allt som nu kan göras för att åter höja jordbruket måste derföre lända till hela samhällets bättnad och bör derföre af hvarje representant noga beaktas; och om sådant icke nu skett med den kraft och styrka, som jag tror dertill bort användas, så må man åtminstone få hoppas att nästa Riksdag deråt skall egna en desto noggrannare uppmärksamhet.

Herr de Maré: Då den siste talaren icke framställt något yrkande, så vill jag icke upptaga Kammarens tid med att bemöta hans anförande, utan anhåller jag endast om bifall till Utskottets förslag i denna punkt.

Vidare anfördes icke och punkten bifölls.

§ 5.

Föredrogs Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets Utåtande N:o 1, i anledning af väckta förslag angående ändring i lagens stadgande om ränta.

Punkten 1.

Herr Medin: Jag skall ej uppehålla tiden, emedan jag vet, att alla bankers intressen här ändock skola blifva tillräckligt uttalade; redan föregående riksdag yttrade jag mig emellertid om den fria räntan, hvilken jag fortfarande anser för den mest olycksbringande lagbestämmelse som någonsin kunnat göras. Man försöker riksdag efter riksdag att få någon förändring häri, men skall en sådan någonsin ske, så bör man äfven med allvar taga i tu dermed. Jag vill likväl icke nu yrka bifall till min motion, men jag anhåller, att Betänkandet måtte med ogillande läggas till handlingarne.

Herr Jöns Pehrsson: Då äfven jag framkommit med en motion om räntans bestämmande till ett maximum af sex procent, så skulle jag visserligen vilja göra åtskilliga invändningar emot Utskottets ifrågavarande

Utlåtande; men då den föregående talaren, hvilken äfven väckt motion i samma ämne, icke funnit sig föranlåten att yrka bifall till sin motion, så anser jag det icke heller löna mödan att yrka bifall till min. Dock kan jag icke underlåta säga, att vilja vi åstadkomma arbetslöshet i landet och alla näringars aftynande, så skola vi helt säkert lyckas dermed på den nu beträdda vägen, och jag tror framtiden nogsamst skall komma att utvisa det. Men för närvarande torde här intet kunna vinnas, då alla bankers intressen äro så väl representerade inom Kammaren; och detta oaktadt man ser, huru snart sagdt alla jordbrukare i landet blifvit urståndsatta att hålla ett tillräckligt antal arbetare, sedan alla kapitalen dragits från jordbruket för att placeras i bankerna. Det torde fordras, att ett allmänt elände i stor skala kommer att råda i landet, innan lagstiftarne få ögonen öppna för det missförhållande, som eger rum. Detta är hvad jag i korthet velat anföra.

Herr Wigardt: Då vid 1862—1863 årens riksdag lagen om den fria räntan bestämdes, förutsade många, att den skulle föranleda stora rubbningar i penningförhållandena, och att detta skulle vålla stora bekymmer och mycken oro inom landet. Olyckligtvis hafva dessa profetior redan gått i fullbordan; tusentals hemman hafva blifvit utmätta; flere, som på landsbygden egde inteckningar, hafva uppsagt dem för att få högre eller dubbel ränta på sina penningar, genom att insätta dem i bankerna; och hela vårt jordbruk har råkat i förfall. Men vill man icke, att menniskor skola blifva ruinerade och nödgas utvandra till främmande länder för att söka sin bergning, så må man återgå till det gamla normala ränteförhållandet. Jag vill dock icke yttra mig i sjelfva saken, och då icke motionärerne sjelfva hafva yrkat bifall till sina motioner, så förklarar jag mig med den förste värde talaren uti att endast yrka, att Betänkandet måtte med ogillande läggas till handlingarne.

Herr Hedlund: Ehuru under diskussionen intet yrkande om bifall till motionärernes förslag blifvit framställt, och någon förändring i nu gällande lagstiftning icke är att befara, kan jag dock ej undgå att bemöta det påstående, som man här ofta hört upprepas, att den fria räntan dragit kapitalen från jordbruket.

Jag ber att häremot få återöpa innehållet af sistlidne Riksdags så kallade Allmänna Välfärds-Utskotts Betänkande, hvaraf framgick att jorden på sednare åren blifvit allt mer och mer skuldsatt. Om nu verkligen så skett, hvad betyder det annat än att kapitalen kommit till jordbruket? Ty huru hafva dessa intecknade skuldförbindelser kunnat blifva utskrifna, utan att man fått valuta för dem i kapital? Detta måtte vara bevis nog för det ifrågavarande påståendets origtighet.

Jag vill ej vidare upptaga tiden med att vederlägga hvad i öfrigt här blifvit yttradt, utan inskränker mig att uttala den åsigt, att den frihet, som egt rum på detta område, förekommit många olyckor, som eljest skulle helt säkert hafva inträffat. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Jonas Jonasson från Calmar län: Att den räntefrihet, som beslutades vid 1862—1863 årens riksdag, varit och är den mest an-

gripande kräfte för vårt svenska folk, torde ingen neka, som har den ringaste bekantskap om affärslivet inom landet. Och är det derför så, att Riksdagen skall anses som lagstiftare för folket och icke till egna fördelar, så vet jag ingenting så nödvändigt som att sätta en gräns för räntan. Ty om obarmhertiga kapitalister skola hädanefter som hittills få fara fram utan någon hejd, så dröjer det ej många år, innan den mindre bemedlades egendom öfvergått i kapitalistens händer.

Jag förenar mig derför med dem som önska bifall till motionen.

Herr Ola Jönsson: Då förslaget om fria räntan vid en föregående riksdag afgjordes, var jag en bland de första som biträdde detsamma, men jag uttalade äfven då en farhåga, att det kunde inträffa att banken möjligen skulle begagna sin magt och drifva upp räntan alltför högt. Denna farhåga har besannats, såvida som bankerna tagit sju procent. Detta är visserligen ofördelaktigt för jordbrukarne, men jag skulle likväl ej vilja en återgång, emedan jag icke tror, att det är den fria räntan som skadar jordbrukarne, utan något helt annat. Förnekas kan icke att förlägenheten för jordbrukarne är ganska stor; men detta är just emedan man för de mindre jordbrukarne saknar gagneliga låneanstalter.

Den tiden är förbi, då man af enskilda kapitalister kunde få låna penningar. Nu inträffar detta endast undantagsvis, ty nu insätta de sina penningar i bankerna för att såsom delegare kunna förtjena mera eller ock hafva de dem lätt tillgängliga för att vid lägligt tillfälle göra en större vinst.

Den som nu behöfver penningar måste vända sig till bankerna och på hvad villkor? Jo, man får nöja sig, om man kan få en vaxel som är förfallen efter tre månader. Dessa gå ganska hastigt, då man har en vaxel i banken. Och så snart man fått valuta härfor, måste man söka på annat ställe att skaffa penningar att betala denna skuld. Och på detta sätt är det jordbrukarne blifva ruinerade. Ty när han ständigt skall vara bekymrad hvar han skall få penningar, måste han tidt och ofta företaga resor, hvarpå jordbruket måste blifva lidande, och han får mången gång betala en oskäligen hög ränta, för att blifva hjälpt ur förlägenheten. Då skörden sedan en gång blir mogen, så måste han till och med sälja hvad som för eget behof vore nödvändigt och köpa samma vara tillbaka för högre pris. Annat vore om man kunde få stående lån mot 6 procent eller mer; det blefve då ej så betungande som nu att göra dessa oupphörliga omsättningar.

Det är endast för att fästa uppmärksamheten härvid, som jag har velat omnämna detta förhållande, för att man icke skall tro att det står så väl till med jordbruket som man förespeglar sig.

Hvad en talare här yttrat om inteckningars belånande hos enskilda personer tror jag icke är så alldeles riktigt, ty man vet att det i allmänhet är förenadt med stora svårigheter att få penningar mot inteckningar hos enskilda personer.

Detta är hvad jag velat säga, och häraf framgår för öfrigt, att jag bifaller hvad Utskottet föreslagit.

Herr Rosenberg: Här hafva nu gifvits temligen skarpa slängar åt delegarne i privatbankerna. Jag har ingen del i någon sådan och tager

det således icke åt mig, men anser mig dock böra ställa mig på en sådan punkt i diskussionen, att jag icke öfverdrifver faran. Att förhållandena såsom en talare påstått, nu skulle vara sådana, att ingen jordbrukare kunde få låna penningar och ingen hafva råd att hålla sig tjenare eller arbetsfolk, synes mig alldeles för öfverdrifvet, åtminstone är icke så ställdt på min hemort, och jag har all anledning tro att förhållandet är betydligt bättre äfven på andra orter, än den värde talaren sökt teckna det.

En annan talare har uppgifvit högsta priset på penningar till 7 procent, detta erkännes; men vill någon på allvar påstå, att denna ena procent skulle vara orsaken till jordbrukarnes iråkade förlägenhet, så tror jag han storligen misräknat sig.

Skola vi diskutera allvarliga saker, så må man draga fram några skäl till stöd för sitt påstående och icke bygga dessa på sjelfgjorda uppgifter som sakna grund. Påståendet att jordbrukaren icke kan få låna penningar mer, är efter min uppfattning alldeles falskt, ty den jordbrukare som har god säkerhet att erbjuda kan alltid lika lätt som någon annan få lån, helst äfven privatbankerna behöfva inteckningar såsom grundfondssäkerheter och dessa lära icke fås utan penningar. Men det finnes en stor del menniskor, som redan hafva så mycket skuld att de äro fallfärdiga, och jag tror i alla händelser, att det icke är möjligt för Riksdagen att bereda tillfälle till lån för dem. Står det så illa till att dessa måste i brist på låneutvägar resa till Amerika, så kan Riksdagen icke heller hindra det, ty Riksdagen kan hvarken föreskrifva till hvad pris en person skall sälja sin vara eller utlåna sina penningar, utan detta får bero på öfverenskommelse.

Jag kan ej underlåta att ännu en gång framhålla nödvändigheten af att vid tal om allmänna saker vara sanningsenlig; till hvilken erinran jag särskildt vid detta tillfälle anser mig icke sakna anledning. Det onda hjälpes icke med öfverdrifna klagovisor. För öfrigt yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

Punkten 2.

Herr Anders Gudmundsson: Jag får till en början öppet erkänna, att jag ej väntat något annat resultat af min motion än det hvartill Utskottet kommit, men icke desto mindre anser jag det vara min ovilkorliga skyldighet att inför Kammaren redogöra för de motiver, som drifvit mig dertill.

Ett förhållande har jag dock funnit, som jag tror mig kunna försvara. Jag vill icke såsom en föregående talare helt och hållet återgå till att få räntan begränsad; men jag har velat påpeka en omständighet, som ligger den stora allmänheten ganska nära, och det är den, att en enskild, som lånar ut sina penningar mot inteckning, kan enligt lag ej erhålla mer än 6 procent, då deremot för en bank, som har sedelutgifningsrätt och hvars grundkapital till hälften består af fast egendom, ej något sådant stadgande finnes. Jag vet ej hvarföre dessa skola hafva bättre rätt än andra. Vill man lagstifta rättvist, så skall man göra det i alla afseenden.

Det är visserligen här sagdt, att man ej kan hindra den högre räntans utfästande vid utlåning, emedan utlånanen bestämmer sjelf räntan; det kan vara sannt om han ej vill släppa ut sina penningar; men nog vore han då temligen oklok, om han skulle skrinlägga i stället för att lemna ut dem mot en begränsad ränta af 6 procent.

Jag har äfven hört, att det skulle vara omöjligt att hindra räntans oskäligen stigande; detta kan också vara sannt. Ty likasom man icke kan hindra det större eller mindre brottet, så kan heller ingen lag hindra lagöfverträdelser, utan endast straffa dem. En rättsinnig medborgare böjer sig under lagen, men han vill icke komma under lagen, utan vet sina medborgerliga pligter och håller dem. Min öfvertygelse är att i detta fall en lag skulle vara af väsendtlig nytta.

Det är med anledning häraf som jag tror, att icke någon hjälp ligger i den nya lagen om den fria räntan för korta papper, utan deri ligger långifvarens bättre rätt att kunna hålla den så högt som möjligt för att få högsta vinsten. Och nu, då man har så många sedelutgifvande banker, hvad vore billigare än att dessa höllo samma begränsning i afseende på räntan som den enskilde? Jag skulle visst yrka proposition på bifall till motionen eller att vid penningeförsträckningar från såväl Riksbanken som privatbanker, hvilka ega sedelutgifningsrätt, högsta tillåtna ränta ej får öfverstiga sex för hundra, derom jag nu vågar anhålla, ehuru jag visst icke har något hopp om framgång.

Vidare anfördes icke och jemväl denna punkt bifölls.

§ 6.

Föredrogos och godkändes Bevillnings-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrivelser:

N:o 16, angående stämpelpappersafgiften;

N:o 17, angående ändring i kongl. ordnings-stadgan för bränvins-brännerierna i fråga om öfverkontrollörs arfvode.

§ 7.

Bordlades första gången följande inkomna och nu anmälda ärenden:

Stats-Utskottets Utlåtande N:o 53, i anledning af Riksdagens år 1867 församlade Revisorers berättelse, angående granskning af Statsverkets samt andra utaf allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1865;

Memorial N:o 54, med förslag till sammanjemkning, i anledning af Kamrarnes olika beslut, i fråga om afstående till Umeå stad af en del af landshöfdingeresidenstomten derstädes;

Memorial N:o 55, i anledning af återremiss af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 18, i fråga om upplåtelse till Westerås stad af Kronans dervarande spannmålmagasinstomt jemte dertill hörande utmarkslott;

Utlåtande N:o 56, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition angående upplåtelse åt Landskrona stad af Kronan tillhörig jord derstädes;

Utlåtande N:o 57, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, angående jordsöndring från underofficersbostället vid skånska husarregementet N:is 13 och 15 Norra Möinge för inrättande af en skola i Asmundtorps socken af Malmöhus län;

Utlåtande N:o 58, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, angående afsöndring af jord från majorsbostället Brunna N:is 1 och 2 samt kaptensbostället Tibble N:o 4 vid lifregementets grenadierkorps, till byggnadsplats för tvänne folkskolehus inom Thorstuna församling af Westmanlands län;

Bevillnings-Utskottets Memorial N:o 12, i anledning af återremiss af Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 5, angående väckt förslag till särskild beskattning af cigarer;

N:o 13, dels i anledning af återremiss i vissa delar af Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 4, angående tullbevillningen, dels ock med förslag till ännu icke afgjorda tullbestämmelser för vissa artiklar;

N:o 14, i anledning af återremiss i vissa delar af Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 8, angående villkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker.

Banko-Utskottets Betänkande och förslag N:o 13, angående Riksbankens låne- och kreditvörrelse;

Memorial N:o 14, angående åtskilliga föreskrifter i Bankoreglementets 5—10 artiklar;

Utlåtande N:o 15, i anledning af Herr A. O. Wallenbergs motion om införande i bankoreglementet af vissa föreskrifter rörande expeditionen i Riksbankens kassor.

Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts, N:o 1, Utlåtande N:o 5 (i samlingen N:o 39), med anledning af väckta motioner rörande folkskolan och elementarläroverken.

På hemställan af Herr Talmannen beslöts, att nu uppräknade jemte öfriga på bordet hvilande ärenden, som blott en gång blifvit bordlagda, skulle i ändamål af förnyad bordläggning främst uppföras till föredragning i nästa sammanträde.

§ 9.

På framställd begäran beviljades ledighet från riksdagsgöromålen åt:

Herr	<i>Johan Erik Johansson</i>	under 14 dagar från den 6 April,					
”	<i>Per Nilsson</i> från Örebro län . .	6	”	”	”	6	”
”	<i>Johan Olsson</i>	14	”	”	”	7	”
”	<i>Lars Persson</i>	14	”	”	”	8	”
”	<i>Arvidson</i>	10	”	”	”	8	”
”	<i>Otterström</i>	8	”	”	”	8	”
”	<i>Janson</i>	14	”	”	”	11	”
”	<i>Lithner</i>	8	”	”	”	11	”
”	<i>Rudberg</i>	14	”	”	”	11	”
”	<i>Stendahl</i>	14	”	”	”	13	”

Derjemte anmäldes, att Herr *Beronius* varit af sjukdom hindrad att att i dagens sammanträde tillstädeskomma.

För Herr *Jon Jonsson* företeddes läkarebetyg, utvisande att han fortfarande i följd af sjukdom vore urståndsatt att delta i riksdagsförhandlingarne.

Sammanträdet slöts kl. $\frac{3}{4}$ 10 e. m.

In fidem
H. Husberg.

Måndagen den 6 April.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Upplästes och godkändes protokollsutdrag angående de beslut, som finnas antecknade under §§ 3—6 af protokollet för den 4 i denna månad.

§ 2.

Föredrogos ånyo och bordlades för andra gången:
Stats-Utskottets Memorial och Utlåtanden N:is 49—52;
Lag-Utskottets Utlåtanden och Memorial N:is 21—24;
Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts, N:o 1, Utlåtanden N:is 3 och 4 (i samlingen N:is 37 och 38);
Stats-Utskottets Utlåtanden och Memorial N:is 53—58;
Bevillnings-Utskottets Memorial N:is 12—14;
Banko-Utskottets Betänkande och förslag N:o 13, Memorial N:o 14 och Utlåtande N:o 15; samt
Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts, N:o 1, Utlåtande N:o 5 (i samlingen N:o 39).

§ 3.

Till bordläggning första gången anmäldes följande nu inkomna Betänkanden:

Konstitutions-Utskottets Utlåtande N:o 2, angående väckt motion om ändring i Regeringsformens 72 §;